

ЮРИЙ МЕДВЕДЕВ НАКЪДЕ БЪРЗАШ, МРАВКЕ?

Превод от руски: Елена Коларова, Славчо Донков, —

chitanka.info

*Времената за тях са без край и
предели,*

*устремен към Всемира е
смелият полет.*

*Ниви звездни засяват сеячи
умели*

*с цветовете уханни на вечната
пролет.*

Виракоча

из

„Странствуван
ията на
Лунните
ратници“

1. НАД ПЕЕЩИЯ РУЧЕЙ

— В древността лалетата са цъфтели не през май, а пред юли. Няма смисъл да спорите, момчета — каза Лерка, като се опитваше да улови с език капката роса от наведената човчица на цветето. — Вижте, на гости ни е дошъл един ручей...

И наистина от пукнатината в надвисналата над нас скала се виеше лента от живо сияние. Изглежда, обедното слънце бе стопило снега в пукнатината и към нас пълзеше, като потръпваше и заобикаляше снопчетата миналогодишна трева, едно плахо същество — ручей. В трапчинката около луковицата на лалето той поспря в нерешителност, сякаш да набере сили, а после уверено се шмугна покрай нас, като ни раздели — мене и Лерка от Андрогин. При този си порив той пресече тънката, едва забележима нишка на мравешката пътека.

— А защо през юли, хайде де, познайте — предложи Лерка. — Кой първи ще каже?

Аз мълчах. Няколко мравки, откъснати от родната стряха край пъна, се скупчиха пред сияйната преграда. След кратко умуване като по команда се пръснаха по протежението на ручея, изглежда, за да търсят място за прехвърляне през него.

Андрогин каза:

— По времето на цар Грах^[1] твоите лалета са разцъфвали пред декември. При това с мъхести цветове. И мамонтите са се захласвали да ги пасат. — Той се подпираше с лакът върху раницата и дъвчеше стръкче див чесън. — След това нахлули братчетата ни по разум от друга планета. Подобни на онези, за които ти ми прогърми ушите, съкровище мое. От, тъй да се каже, паралелните светове. С пипала покрай гръбнака. А всяко пипало — малко по-дребно от Южна Америка. — И той ми метна поглед като наваха^[2] с черните си изпъкнали очи, увенчани с тежки клепачи. — Цялата им тълпа се хванала за земната ни ос и леко наклонила кълбото. Веднага се променил и климатът, ха-ха... Тогава лалетата решили да разцъфтят

през юли, в чест на твоя рожден ден, съкровище. А мамонтите от огорчение измрели. Между другото и досега намират в стомасите им букети от лалета.

Андрогин говореше и без следа от усмивка, дори се опитваше да изглежда опечален.

— Тимчик, Тимчик, не те бива за шут, макар че цял живот се натягаш да остроумничиш. Не винаги излиза сполучливо — въздъхна Лерка. — Вслушай се само в музикалността на съзвучията: „Тюль-пан! И-юль Тюль-юль! Тюль-юль!“^[3] Сякаш славей пее. Не, не, моята филология тук няма нищо общо. Всеки трябва да се опиянява от аромата на родния език. Дори и кандидатът на химическите науки, ощастливил колегите си с дисертация за самозапалимостта на торфа.

Тя откъсна лалето и няколко пъти чукна с него кандидата по внушителния му нос. Той се изхитри да отхапе цветето и метна листенцата му в мравуняка.

— Но ти не прояви твърде голямо желание да се опияняваш от аромата на фамилията Андрогин. Запази моминското си презиме. Земната наука не ще ти прости това.

С напрежение чаках отговора ѝ. Аз, както никоой друг, знаех защо Лерка не смени фамилията си. Но тя предпочете да отвърне с шега:

— За да не посегна на твоето наследствено величие, Тимчик. А ведно с него и на фамилните скъпоценности на роднините ти. Това е, Андрогин... А фамилията ти черпи корените си от старославянската дума „андо“, което значи „между другото“.

Между другото, аз имах основания да се усъмня в подобна догадка относно родословието на Андрогин — шишкав майтапчия, на когото гърбът не се различава от гърдите.

Мравките отново се скупчиха върху шепичката земя пред набъбващия като сребристо въже ручей. Те се опипваха взаимно с мустачки и сигурно изпращаха тревожни сигнали към събратята си в онзи неизвестен за мене живот, от който ги делеяха три-четири човешки крачки, не повече. Чувал съм, че те, както и пчелите, ако не намерят пътя към дома си, загиват.

— Между другото, всички тези твои етимологически забавления намирисват на езически суеверия — каза Андрогин. — Май ти ми разказваше, пиленце, че в древния свят са предсказвали по карантите на животни и птици?

— И по кометите. И по мълниите. И по ромоленето на ручеите — въздъхна Лерка.

— А ти се занимаваш с гледане по вътрешностите на думите. Я предскажи нещо на своя приятел от ученическите години, езичнице.

Лерка топна връхчетата на пръстите си в ручея и разтърка с тях своите слепоочия.

— От лесно по-лесно. Таланов произлиза от старинната дума „талан“, тоест „талант“, „късмет“ и „щастие“.

— Ти си един щастливец, Таланов — засмя се мъжът на Лерка. — Щастливец по рождение. Тъй да се каже, генетично обречен на късмет.

Откъснах стрък метлица. Макар че бе прекарала зимата под дебелия сняг, тревата беше като жива. Може би само в Антарктида не съм срещал розово-пепелявите и висулки да се стелят по посока на вятъра. Впрочем в Антарктида все още не съм ходил. Там, където не са прекарани пътища за коли, няма какво да правя.

— Прав си, Тимчик. Той — Лерка ме посочи с пръст — прелива от щастие. Ще се пръсне от много късмет. Готов е да раздава таланта си на мълнии, ручей, проломи, комети и мравки. По целия свят. В това число и в града на своето юношество, където твърде често — веднъж на три-четири години — прескача, макар и за кратко. — Лерка въздъхна уж със съжаление.

— И ти говориш за щастие? — попита я Андрогин, гледайки обаче мене. — Да си поканен от бивш колега и бивша съученичка на поход в планината, да се друсаш с автобус до Чилик, после в каросерията на камион до превала и накрая пеш с петдесеткилограмова раница на гръб — нима това е щастие? Това е много повече. Това е неописуемо блаженство.

Премълчах. Великолепно бяха обиграни в словесните престрелки.

— Защо ли да говори? Който мълчи, той не греши — мълчанието е злато — каза Андрогин, като имитираше интонацията на Лерка.

— Не се заяждай с шампиона на континента, непогрешими Тимчик — рече Лерка и погали с пръсти четчицата на метлицата. — Шампионът вече се е затъжил за своята железария, натъпкана с електроника и с бензин. През зимата го гледах с какво се занимава. Даваха филм за някакви автомобилни състезания. Струва ми се, че

бяха в Мексико или в Колумбия, все ги бъркам тези страни. Та представи си — колата му, която прилича на делфин, на завоя се преобърна три пъти и после де бухна в пропастта, а след нея само облак от прах и камъни — бум-тряс-бум! От ужас си затворих очите. А той — като че ли нищо не е било, — измъква се от колата с някакво си оръжие в ръка, прилично на харпун — бам! — и стрелата със стоманеното въже вече стърчи забито в базалтовата скала. „Делфинът“ за миг се изкатери по това въже — и край на инцидента! Съжалявам само, че не успях да разгледам добре лицето му. Там всички те са със скафандри като космонавти.

— Ще уточня някои подробности — намесих се аз, — преобърнахме се само два пъти. И не се бухнахме в пропаст, а се изтъркаляхме по склона в един овраг. И не беше в Мексико или Колумбия, а в Перу. Там по време на инките също са се занимавали с гледане, но не на кафе, а по вътрешностите на още живи хора.

Стръка метлица, който бях откъснал, закрепих над пеещия тихо ручей и внимателно насочих края му към обречените мравки. Тъй като бях чувал много за значителните им умствени способности, не се и съмнявах, че те ще се възползват от падналия им направо от небето мост. Но нищо не излезе от това. Мравките не се насочиха към моста.

— Късметлия си ти — не се успокояваше Андрогин. — Обиколил си десетки страни, бил си в Ню Йорк, в Рио де Жанейро, в Сингапур, в Багдад, в Калкута, даже в самия Ерусалим. Със собствените си очи си гледал най-красивите жени на земята, а с някои от тях и може би... — той съзаклятнически ми се закани с пръст и после засука увисналите си величествени мустаци — си пил коктейли. Надонесъл си, не се и съмнявам в това, сума модерни нещица. Пък и за черни дни, сигурен съм, има какво да подрънка в кесията ти. Подрънка, нали Таланов, мене няма да ме излъжеш!

Не сметнах за нужно да му обяснявам, че все по-често ми дрънчи не в кесията, а в главата, особено когато не спя няколко ноци поред, че при лошо време, при продължителни дъждове започва да ме прищраква гръбнакът, че само през тази година на автомобилното рали в Хималаите загинаха четирима: Дьо Браян, Омежно. Ту Хара и Виктор Голосеев. Нищо не се и опитах да обясня на това същество с кисела физиономия, на чието лице се бе отпечатало вековечно досадно недоволство.

— Пак си прав, Тимофей, все нещичко съм донесъл оттам — казах аз, като за пръв път от много години насам го нарекох с цялото му име. — По-точно навиците да спасявам мравки.

Мравките не се насочваха към моста.

С кибритена клечка се опитах да подкарам една от тях към спасителното стебло на метлицата. Напразно.

Тя се изхитри да се шмугне под едно потъмняло миналогодишно листо.

— Мравката мъкне товар, по-тежък от самата нея, но никой не ще ѝ благодари за това — загадъчно промълви Лерка.

Наложи се да прибегна към принуда. Разцепих кибритената клечка на две и с едната половинка повдигнах мравката и я пренесох към моста над пеещата бездна на ручея, а с другата половинка я прехвърлих, по-точно я изтиках върху моста. Насекомото се хвана здраво с крачета за стеблото и не помръдна ни напред, ни назад. Започнах леко да го побутвам, при което усетих необикновената сила на съпротивление на упоритото същество.

И все пак накрая мравката тръгна! Отначало бавно и неуверено, после придоби смелост, премести се надолу с главата и в това положение заситни към брега на надеждата.

Лерка наблюдаваше моите манипулации с някаква вътрешна тревога. Чак сега, седнал близо до нея под безпощадните лъчи на планинското слънце, забелязах колко бе се изменила през четирите години от последната ни среща. Около очите и при слепоочията се бяха появили едва загатнати бръчици, веждите ѝ бяха изскубани отдолу, от което очите изглеждаха, не знам защо, мъничко по-тесни, но сега в тях се появяваше от време на време непознато за мен сияние. Можеше ли това сияние да бъде породено от същия този Тимчик с неговото вече издадено напред шкембе, с неговите анекдотчета, с подпухналото му лице, на което нелепите, сякаш напомним с въздух мустаци като рачешки щипки, придаваха сладникаво-учудено изражение. „Почакай, почакай — възпрях се сам, — ти, изглежда, започваш да злобееш по адрес на Тимчик Андрогин. А злобееш, защото му завиждаш. Толкова си прозрачен, шампионе на континента!“

Когато последната — деветата — мравка завърши благополучно прехвърлянето, хрумна ми нещо — какво ли ще стане, ако я върна на

предишното ѝ място, върху шепичката пръст, на която те допреди малко се бяха скупчили? Така и направих. За мое учудване опитният екземпляр смело се насочи към мостчето, поопипа с мустачки стеблото и бързо се прехвърли по вече проверения път. Мравката беше усвоила урока.

Още два пъти се наложи мравката да преодолее това разстояние. Тя тичаше толкова уверено, като че ли собственоръчно с побратимите си бяха направили този мост над ручея.

— Безпощаден си като гладиатор, Таланов — отсъди Лерка. — Дали са машини, мравки или хорица — за тебе е все едно. Всичко е, така да се каже, материя. Еднакво безответно трептене на атоми.

— Все още предпочитам хората. А измежду хората най-високо поставям онези, които ходят над пропаст — отвърнах и веднага разбрах, че съм допуснал грешка. Първо, това приличаше на самореклама. И второ, засягаше до болка Лерка.

— И ти наистина ли повярва в одисеята на тази пишман алпинистка? — Тимчик разглеждаше небето, изрязано от контурите на върховете, и поглаждаше мустаците си. — Истинско издевателство. Пресметливата хубавица ни завлича в лабиринта на Заилийския Алтай, за да ни изпрати и двамата под лавина. Така тя ще се отърве и от дошлия ѝ до гуша мъж, и от бившия си поклонник, който ѝ е изневерил с пламенните креолки.

Чудесно момче беше Тимчик, но не ставаше за автомобилен състезател.

Лицето на Лерка не помръкна.

— Единият от вас е достоен за лавина. Но този път ще се размине без трагедии. Повтарям — не ви моля да ми вярвате. Всичко, което искам от вас, е само да ви покажа онова място. А до него има предостатъчно път. Трябва да стигнем преди залез-слънце. След малко потегляме, момчета.

Тимчик не изпусна възможността да се възползува от моя фал. Бях забравил, че с този кандидат на науките трябва да бъдеш нащрек.

— Царице на моите мечти — заумилква се Андрогин. — Поведохме маестрото да се изповяда защо боготвори тези, които ходят над пропаст. А може би тези, които карат кола над пропаст?

Това беше забранен ход, макар и безупречно проведен. Все пак успя да ми извади червата този гадател по карантии.

— В Андите, малко над пояса на вечните снегове, се среща понякога едно цвете. Не съм го виждал, но разправят, че прилича на нашите полярни макове, само е малко по-голямо — започнах отривисто и глухо, както винаги, когато съм ядосан. — Местните племена го наричат гравестос. Може да е и гравейрос, не гарантирам за точността на названието. Казват, че който изпие отвара от него, става лунатик. Наистина не задълго. От незапомнени времена жреците използват гравейроса, за да ходят нощем над пропастта и така да поддържат в страхопочитание паството си. Те ходят по силно опънато въже, което се изплита от влакната на агава. И досега в Перу се срещат висящи мостове върху въже от агава.

[1] На руски в шеговита форма означава в незапомнени времена — Б.пр. ↑

[2] Сгъваем испански нож — Б.пр. ↑

[3] Тюльпан — лале, на руски има игра на думи по звуково подобие — Б.пр. ↑

2. ПОБЕДИТЕЛКАТА НА ЛУННИЯ ОГЪН

Аз много-много не вярвах на легендата за гравейроса. В Южна Америка такива предания има в излишък. Пък и не само в Южна Америка.

Но ето че по-миналата година на състезанието за купата „Слънцето на инките“ се оказахме в планините Карабайо, на изток от древната столица на инките град Куско. Помня, че с партньора си здравата се бяхме изморили от надпреварата по каньони и остри серпантини, и се радвахме на дългоочакваната почивка. Полагаха ни се две нощи и един ден.

Целия предобед ние с Виктор проспахме, а после решихме да отидем на риболов. Реките там приличат на тяншанските — буйни, пенливи и пъстървата налапва кукичката е мъртва захапка.

Мъкнем се ние с въдиците из градчето Ла Пакуа, а насреща ни Дончо Стаматов от българския екипаж. „Здравей — казвам, — другарю Стаматич. Ти пак задмина Розети с половин радиатор. Така той от огорчение ще забрави целия си репертоар от неаполитански песни.“ „Нека се научи да пее наши, славянски — смее се Дончо. — А вие, души рибарски, връщайте се по светло. Довечера ще се извозим още по-нависоко в планините, ей там, до самия сняг. По тези места живее едно все още не съвсем цивилизовано племе индианци и днес в чест на новолунието ще има шумно празненство. Наред с другите чудеса обещават и полет на красавица над пропаст — дали в ноктите на дракон, или с прикрепени крила, не разбрах точно. Никога не си чувал за подобно чудо ли? Охо, неведнъж още ще чуете, другари. Но по-добре е да видиш всичко със собствените си очи. И отбележете — кани ни тукашният кмет. В знак на особено благоволение. Той има слабост към автомобилите. Както Розети към прекрасния пол. Единствената молба, дори не молба, а изискване на кмета е да няма никакви фотоапарати и кинокамери. Това се отнася най-вече до тебе — ще добавя аз, — другарю Голосеев.“

Потеглихме към осем часа.

В планините се стъмва рано. Последните километри петте ни коли, разтеглени в колона, преодоляваха буквално пипнешком. Двигателите ревяха и се задъхваха, както става винаги на голяма височина. Изцяло бяхме превзели пътеката, по която обикновено ходят с товар на гърба само ламите — те заместват за тукашните жители и кравите, и конете, и овцете. От едната ѝ страна се извисяваха отвесни скали, а от другата тъмнееше бездънна пропаст. След един доста усукан завой кметът — той се намираше в Стаматовата „Пеперуда“ — изскочи от купето и даде знак да спрем. Със смешни ръкомахания той започна да ни обяснява, че по-нататък пътеката съвсем се стеснява и че той отговаря за нас пред прогресивната световна общественост, а до края пеша може да се стигне за не повече от час.

Розети, без да изслуша последните думи на кмета, запали двигателя на своя „Везувий“, извади пневмосмукачите и подкара по отвесната стена над главата на смаяния господар на Ла Пакуа. Кметът продължаваше да приказва нещо, като смутено поглеждаше нагоре, където на разстояние една ръка преминаваха, обрамчени от разноцветните светлини на приборите, къдриците на майтапчията Розети.

*— В лунна нощ, глава привела,
с карамфил в косата,
най-прекрасна е Марчела
тук и в небесата*

— тананикаше Розети с неподражаемото си белканто. А че това е именно белканто, и то неподражаемо, Розети ни беше убедил с Голосеев още в първите минути от запознанството ни, преди изобщо да запее.

„Везувий“ се смъкна от стената върху пътеката пред „Пеперудата“. Кметът се разсмя и се премести при Розети. Потеглихме по-нататък.

В индианското селище стигнахме към десет часа вечерта. Още отдалече се забелязваха няколко запалени клади. Учуди ни цветът на пламъка — виолетов с матовожълти оттенъци. Докато пресичахме селището с мрачните къщи с плоски покриви, успяхме да видим, че

кладите горят надалече от него, в подножието на каменна кула с внушителни размери. Над три от огньовете висяха големи котли.

В съседство, върху другия хълм, се извисяваше същата кула, осветявана само от една клада. Между двете кули имаше пропаст.

Оставихме колите в подножието на хълма и тръгнахме в посока към кулата покрай безмълвните мъже с чудати шапки и разноцветни наметки. Между другото до този момент не бях забелязал нито една жена.

— На вожда трябва да се поклоните до земята — бързо ни прошепна кметът. — Това е ей онзи старец на подиума, с червената наметка. А вляво, с орловите пера, стои жрецът и до него са двамата магьосници. На чужденците изобщо им е забранено да разговарят с тях. И никакви песни, много ви моля, синьор Розети.

Кметът пръв театрално се поклони в краката на вожда, а след него и ние, при това не без известна доза смущение. Вождът се надигна от леопардовите кожи и ни отвърна със същия поклон до земята. После извика нещо гърлено и ни даде знак да се приближим.

— Върховният господар на лунните ратници ви приветствува, вас, възсядащите колесниците — превеждаше ни кметът. — Да ви пази лунният огън.

Вождът беше на не по-малко от осемдесет години.

Изпод рунтавите вежди очите му святкаха младежки и проникателно. Охраняваха го четирима воители със свиреп вид, въоръжени с пики и лъкове. Един от стражниците имаше в ръцете си уинчестър.

По заповед на стражника с уинчестъра върху подиума разстлаха леопардови кожи. Настанихме се върху тях и всеки от нас получи чаша, пълна с бяла течност, и златисто блюдо с вдигащо пара месо от куи — по неволя дойде време да опитаме и това лакомство на Андите, — морски свинчета.

Докато под погледите на телохранителите с недоверие разкъсвахме месото, гарнирано с листа и треви, кметът спокойно беседваше с вожда. Ако се съдеше по това, че той ту сочеше с пръст към нас, ту показваше към нашите коли, явно се извършваше церемонията по представянето ни.

Аз отпивах от кисело-сладкото питие в глинената чаша, гледах кулата, подпряла небето, виолетовото проблясване на огньовете,

мълчаливите мъже край тях и ми се струваше, че времето като исполинска връщаща се вълна ме изтегля от този бряг на настоящето към смътно блещукащите глъбини на миналото, че бих могъл да стана и воин от дружината на княз Светослав, и отмъстителят на Евпатий^[1], и да стигна навреме до обгърнатата в мъгла предутринна дъбрава край Непрядва, за да видя как двамата богатири — единият с лисичи калпак и с хищната усмивка на насилник, а другият в развята от черен смерч рубашка и с меден кръст на гърдите — ще се сблъскат, ще се ударят взаимно с копия и ще паднат от конете си и двамата мъртви...

От миналото ме върна към действителността викът, който се разнесе от върха на кулата зад пропастта. Жрецът, който до този миг бе застинал като изваяние, стана, разпери ръцете си, окичени с пера, и тръгна по стръмните стъпала към кулата. Магьосниците го подкрепяха от двете страни. И тримата запяха.

Под акомпанимента на еднообразното им пеене огньовете изгасваха един след друг — покриваха ги с дебели рогозки и пламъкът мигом се укротяваше. Угасна и кладата отгатык пропастта. Настана пълен мрак, само огънчето на цигарата на Розети още тлееше, но ето че и то изчезни.

Ние с Виктор седяхме близо до кмета. Възползувах се от тъмнината, за да се преместя до него, и тихо го попитах:

— Извинявайте, за какво пеят?

— Това са заклинания за лунните духове. Докато не се изкачат до самия връх на кулата — дишайки в ухото ми, обясняваше кметът, — все ще пеят. Доколкото мога, ще ви превеждам, а после вие ще го преразкажете на останалите.

— Благодаря ви за доверието — стиснах ръката му и я разтърсих в знак на признателност.

— Кой се готви за път над бездната, в чии ръце е сияйната вест? — питаше в речитатив жрецът, изглежда, вече от върха на кулата.

— Повелителката на Лунния огън — отвръщаше млад глас отвъд пропастта.

— Кой носи върху крилата си знака за преобращението на безсмъртната богиня?

— Пазителката на Лунната благодат.

— Чии коси са лъчи на светлината, кълнове на зелените филизи, струи на младите ручей?

— На Повелителката на Лунния огън.

— Чии сълзи са благодатен и животворен дъжд?

— На Пазителката на Лунната благодат.

— Кой прокарва върху камъка на Вселената линията на живота и смъртта, на доброто и злото, на мрака и светлината?

— Повелителката на Лунния огън...

Невъзможно бе да запомня всички въпроси и отговори, при това на английски. Най-накрая след известно мълчание жрецът се провикна отгоре с някакъв сякаш задънен глас:

— Лети вече, лети при нас, твоите ратници, пророчице на светлината, Повелителко на Лунния огън!

... И тогава видях как над нас в тъмнината, там, където се намираше другата кула, изведнъж се появи светеца човеко-птица. Тя бавно размахваше фосфоресциращите си ръце-крила и също толкова бавно се приближаваше към нашата кула. Между крилата се развяваше нещо като светец хитон, лицето ѝ блещукаше с лунна белота, около очите се виждаха сини сенки, а над главата — тъничкият сърп на младата луна. Очарован, исках да разтърся Виктор — този суров реалист, невярващ в никакви чудеса, но се оказа, че го няма до мен, сигурно се бе преместил по-близо до Стаматич.

Беше съвсем тихо. Дочуваше се само глухият шум на реката от дъното на пропастта, над която се носеше Повелителката на Лунния огън. Наум преброих до сто и петдесет, докато загадъчната летяща богиня стигна до нашата кула и се скри в нея.

В същото време на небето над кулата изскочи сърпът на новата луна, съвсем като онзи, който беше над главата ѝ. Цялото племе на лунните ратници занарежда и запя. След доста продължителното им пееие едновременно пламнаха всички огънове, с изключение на онзи отвъд пропастта.

Когато кладите се разгоряха, започнах да местя погледа си от едната кула към другата. Надявах се да различа въжето, по което опиянената от отварата от гравейрос току-що бе преминала, но нищо не видях.

Показа се жрецът, сам, без магьосниците. Той слизаше бавно по стъпалата. В едната си ръка държеше дълъг блестящ нож, а в другата — обезглавен петел. Жрецът направи дълбок поклон пред вожда,

разряза петела отдолу, вкара ръката си вътре, измъкна сърцето и го изяде.

Лунните ратници възкликнаха радостно. Някои се впуснаха да танцуват. Забиха барабани. Започнаха да раздават гозби от котлите.

— Е, Виктор, как е? — попитах Голосеев, който действително се бе преместил до Стаматич.

— Превъзходно! — Той вдигна палеца си. — Тези куи са голямо лакомство, не е ли така? Моята порция я излапах мигом заедно с тревата. Ето ти тебе морско свинче! Сега чакам допълнително.

Нито дума за полета на призрачната птица! Това не е човек, а кремък!

В главата ми шумеше. Усещах цялото си тяло необикновено леко. Струваше ми се, че щом се кача на кулата и пристъпя над пропастта, ще полетя с лекота, като едва-едва размахвам ръцете си. Такова усещане имах понякога насън, особено през детството си, когато увисвах като чучулига ту над поляна с цъфнала детелина, ту над безлюдните разливи на Елцовка, ту над родното село. Помня, че ясно различавах до най-малките подробности не само лехите в градините и козите, които пасяха по стръмнините, но поради необяснимото свойство на зрението по време на сън виждах дори тиквите като токущо излюпени пиленца, рибките, играещи в плитчините, дори полските мишки край миналогодишните купи сено, дори започналите да чернеят зърна касис край плета. По-късно в Автоакадемията видях огромна снимка върху цяла стена. От височина неколкостотин километра спътникът беше увековечил старта на планетолета „Иван Ефремов“ към Сатурн. На снимката добре се открояваха различните дребни детайли от степния пейзаж: червените чашки на лалетата, змиите, припичащи се на около триста крачки извън стартовата площадка върху камъните, лалугерите край дупките им. Ето че сънищата от детството започват да се сбъдват, бях си помислил тогава...

— Елате през пролетта — прошепна ми кметът. — Пролетното празненство съвсем не е по-сुकно. — При тези думи той замечтано погледна луната и въздъхна. — Дори обратното, много по-весело е. Даже и само поради това, че в него участвуват и лунните ратнички. Представяте ли си — между кулите разпъват мрежа, в която хващат първите лъчи на новороденото слънце.

Розети с най-изискани изрази благодари на вожда за свръхневероятния, както го нарече, подарък — зрелището на Летящата дева — и помоли в знак на особена милост да се запознае с нея. Ако владетелят на лунните ратници прояви за това добрата си воля, той, Розети, е готов да я повози със своята колесница, дори да я откара до Ла Пакуа на най-прекрасния дансинг.

— Аз те изслушах, възсядащия колесницата — отвърна вождът и хвърли поглед към телохранителя с уинчестъра. — Желанието ти е неизпълнимо. Повелителката на Лунния огън не показва лицето си на чужденци. Дори ако чуждоземец я види случайно и узнае небесната ѝ тайна, не му се пише добро. Задължително ще намери смъртта си. На линията между мрака и светлината. В нощ на лунно затъмнение.

— На линията между мрака и светлината... В нощ на лунно затъмнение... — повтори уплашено Розети.

И тук за първи и последен път се чу гласът на жреца да участва в разговора:

— Това е също така невъзможно, както ако един от вас, възсядащите колесниците, реши да подари на върховния владетел на лунните ратници — поклони се той в посока към вожда — своята колесница. Вашата колесница няма къде да бяга сред скалите ни, при нашата лунна светлина. Лунната дева ще умре във вашата тъмнина.

Жрецът се обърна величествено и скоро изчезна в кулата.

За да загладя неловкото положение, попитах вожда дали светозарната дева посещава често лунните ратници. Оказа се, че това се случва веднъж в годината. Да, само един път в годината тя пренася лунния огън от кулата на Смъртта на луната в Лунната люлка. През тази нощ хората по цялата земя са изложени на велики нещастия и беди, ако не направят жертвоприношение на Повелителката на Лунния огън. Малки злополуки заплашват смъртните и през всички останали новолуния и пълнолуния. От тях можем да се опазим, като разпалваме огньовете, в които трябва да се добави лунник — суха лунна трева, с биене на барабани и да се изяде живото сърце на жертвеното животно. Така се прави от дълбока древност, от времето, когато лунните ратници са долетели на Земята. А това е станало точно преди 62 хиляди луни.

Позамислих се — 62 хиляди луни са около пет хилядолетия! Ето от какви невъобразими, преди Омирови времена води началото си този обред — появяването на Пазителката на Лунната благодат.

— Значи в деня на пристигането на лунната сензорита трябва непременно да се изяде сърце на петел? — попита с усмивка Виктор.

— Трябва да се изяде живо сърце — тихо отвърна вождът, като прекара опакото на ръката си по устните. — Още по времето на моя дядо, дядото на моя жрец е изяждал живо сърце не на петел. Дядото на моя жрец!

Замълчахме. Аз погледнах часовника си. Беше около полунощ. Луната се издигаше все по-високо, като едва-едва осветяваше вечните снегове по върховете. Време бе да се връщаме в града. Вождът заедно с телохранителите си ни изпрати до колите. Тук кметът предаде на вожда няколко каси с вино и провизии, брадва и бичкия. Те бързо се договориха за нещо, а после се прегърнаха. Старият вожд заплака.

— Защо плаче? — попита Розети. — Нима аз, глупакът, му причиних такава мъка? Мътните да ме вземат с този мой змийски език, кой дявол ме караше да спомена за отиване на дансинг! Да ме порази гръм от Везувий!

Кметът обясни:

— Той плаче, защото Повелителката на Лунния огън му е отнела единствения внук. Преди три години той е паднал в пропастта. А година преди това е загинал и синът му. Лунните ратници са длъжни да избират вожда си само от рода на върховните владетели. Ето защо старецът ме вика при себе си, като ми предлага длъжността Държател на Лунното перо, за да може след отлитането на душата му аз да стана вожд. А какъв вожд ще излезе от мене с вроден порок на сърцето и с неударжимата ми страст към рулетката?

Стана ясно, че вождът му е чичо.

Аз извадих от багажника прозрачна кутия с точно копие на „Перун“, намален десет пъти, поставих я в краката на вожда, свалих капака и обясних, че това е нашият общ подарък за владетеля на лунните ратници.

Вождът се поусмихна и потърка чело, размишлявайки над нещо.

— Прозорлив и дълбокомъдър е моят велик жрец — изрече най-после вождът. — Голямата колесница няма къде да тича между нашите остри скали. А детето на колесницата няма нужда да бяга. Нека детето стои винаги до моя трон. Редом със свещения камък, паднал от върха на небето. По време на прадядото на моя дядо.

Като дете се радваше този дълголетен старец. Но голямата радост все още му предстоеше.

— О, владетелю, детето на колесницата също умее да тича. И дори да пълзи по скалите. Само трябва да се наглежда. Върху тази дъска има цвете с четири листенца — подадох на вожда пулта за дистанционно управление. — Когато натиснеш горното червено листенце, детето бяга напред, зеленото — назад, оранжевото — наляво, а синьото — надясно. В центъра на дъската има око, то винаги наблюдава накъде тича детето. Ако се изтъркаля към ручея — вижда се ручей. Изкатери ли се на хълма — гледаш го на хълма.

С помощта на кмета вождът тутакси изпробва някои маневри на нашия модел. Няма да крия, че отдавна не бях виждал толкова доволни вождове.

Колко далече може да избяга детето на колесницата? — попита вождът.

— То е в състояние да тича без почивка една луна. Но ако дъската се държи през деня на слънце, детето никога няма да се умори. Само трябва да се внимава дъската да не пада.

— Ще възложа охраната на дъската на двамата си магьосници — тържествено провъзгласи вождът. — Магьосниците ще я държат на слънце от изгрев до залез. И докато съм жив, няма да я изпуснат да падне. Благодаря ти, възседащият колесницата. Никой от чуждоземните не е радвал сърцето на върховния владетел на лунните ратници, както ти. Каква награда искаш да получиш оттук, за да я отнесеш там? — С ръка той посочи към противоположната на сияйните върхове страна. — Там, в тъмнината.

Розети се наведе към мене и припряно зашепна:

— Грандиозен момент, синьор Таланов. Трябва да измрънкаме поне едно блюдо от онези, върху които ни сервираха техните печени животинки. Лично моята чиния беше от чисто злато, определих го и по теглото, и със зъби. Поне едничка, а? Най-чиста проба злато, кълна се в свети Януарий!

Тогава се сетих 33 гравейроса. Друг такъв случай животът не ще ми предложи, помислих си аз. Да става каквото ще...

С половин глас обясних на кмета молбата си, но вместо с отговор, бях удостоен с дълъг тежък поглед.

— Ако скромната ми молба е неизпълнима, да смятаме за награда вашия поглед — казах аз, като го гледах право в очите. — Именно него и ще отнеса там, в тъмнината.

Кметът направи опит да се усмихне.

— Някои награди може и да не успееш да получиш, докато си жив — тихо произнесе той. — Във всеки случай моят баща още помнеше времето, когато за подобна молба спокойно можеха да пречукат чужденеца на място.

— В онези забележителни времена не е имало такива колесници — посочих „Перун“, — нито техните деца, които умеят да тичат. Между другото, едно от децата им ви очаква в Ла Пакуа.

Отдавна не бях срещал толкова щастливи племенници на вождове.

Владетелят на лунните ратници се отдалечи заедно с кмета, за да се върне твърде скоро и да обяви, че наградата ще ми бъде връчена там, долу, в тъмнината.

А Розети получи наградата си веднага. Тъмночерен камък, пронизан от сълзата на Пазителката на Лунната благодат, и двойка живи морски свинчета в дървена клетка.

[1] Легендарен богатир, убит в битката срещу монгодо-татарите, предвождани от Батий (XII в.) — Б.пр. ↑

3. ДА НЕ ОПУСТЕЕ ДОМЪТ ТИ, ЧОВЕЧЕ

На другия ден се завъртя обикновената въртележка. В минутите на отдых неведнъж си опомнях нощта на границата между мрака и светлината. Понякога изваждах плоското глинено съдче, внимателно измъквах дървената запушалка и помирисвах течността. Усещах аромата на прясно окосена трева, на цъфнал анасон, на тръпчива пелинова отвара. И веднага ме обхващаше тъга. Искаше ми се да захвърля всичко — безумното препускане по чуждата земя, интервютата, срещите, речите, аварията, междинните финали, жълтите шлемове на лидерите, — всичко това да захвърля и да се върна в къщи, при родните поля, при шума на боровете, при купите сено, които плават над крайречната мъгла...

Ние с Виктор спечелихме „Златото на инките“. Но това беше последната ни победа.

В Каляо натоварихме „Перун“ на кораба „Таис Атинска“, настанихме се в каютите и си отспахме до насита. До отплаването на кораба оставаха броени дни.

Една вечер, след като изгледахме в тамошния кинотеатър широко рекламирания фантастичен филм „Обсадата на Марс“, ние се върнахме на кораба.

— Фантазоре, ще намина при тебе, ако не възразяваш, разбира се. След около половин час, може ли? — каза Виктор и ми намигна.

Той се появи с желязна кутия за киноленти в ръка.

— Познай с какъв нашумял филм ще зарадвам победителя? — попита Виктор, като размахваше кутията.

— С филм за финала. На ръце ни подхвърлят до небето, ти се хилиш до ушите, от джобовете ти се изсипват отвертки, релета, контрагайки и какво ли още не, а аз съм прегърнал като смок купата, която, както ти точно забеляза, е преправен самовар.

— Ето че не позна. Пред теб е строгонаучно кинообвинение. Срещу служителите на кулата, които се възползват от изостаналостта

на масите, за да залъгват простаците с циркови трикове от вида на летене на различни божества над пропаст. Това е то, фантазоре.

Той се разсмя, а аз все още без да се досещам за нищо, попитах:

— Виктор, нима успя да се сдобиеш с филм за ходенето на жреците по въже?

— Успях не да се сдобия, а да го заснема собственооръчно — гордо рече Голосеев. — При това с помощта на безпощадните инфрачервени лъчи. А те не допускат никаква измама. Ненаправно се казва, че с тях всичко тайно става явно.

Бях много учуден:

— Че кога успя, обесник такъв?

— Ами още тогава, при лунните ратници.

Оказа се, че още щом Повелителката на Лунния огън се бе появила внезапно в мрака пред кулата на Смъртта на луната, неуморимият Голосеев се е промъкнал незабелязано до „Перун“, насочил е кинокамерата така, че да обхване и двете кули, включил е самоснимача на 15-минутен максимум и веднага се е върнал обратно. Ето защо не бях го открил до мене, когато подобие то на светец хитон се развяваше между крилата ѝ, а лицето светеше с белотата си и със сините кръгове около очите...

— Е, храбрецо, какво си успял да снемеш?

— Не съм снимал аз. Да не мислиш, че не съм подвластен на страстите и аз като тебе, макар и в по-малка степен. Снимал е безстрастният уред. И той, само те моля да не се огорчаваш, потвърди моята правота в спора ни. Всичките твои гравейроси — гравестоси са красива измислица. — Голосеев пак размахна кутията както триумфатор скиптър си от слонова кост. — Вчера проявих филма и току-що го извъртях на монитора.

Не, не се разхожда по въжето нарисованата птичка. Както постоянно ти втълпявам, чудеса не съществуват! Тя е завързана към една халка, през която е прекарано въжето. С друго въже теглят халката от първата кула до втората. И за да не се върти богинята, когато я теглят, към халката има примка, както на хвърчилата. И забележи, фантазоре, че щом тя долети — ха-ха, — долети до кулата, веднага тайнствени сили разхлабват въжето и го спускат в пропастта. И всичко е скрито-покрито.

— Вечно ми играеш номера. Но този път няма да успееш, храбрец такъв, страшилище за морските свинчета — ядосах се аз.

— Заповядай на монитора — посочи Голосеев с елегантен жест към вратата и седна. — Върви и сам със собствените си очи ще се убедиш кой кого разиграва. Между другото, решил съм, щом пристигнем, да покажа филма на мои познати от телевизията. От предаването „Очевидно — невероятно“. Сензацията ще гръмне по цялата страна.

— Умник си ми ти, Голосеев — казах с възможно най-спокойния тон, защото усещах, че ще се пръсна от необяснима злоба. — Ти си истински естествоизпитател. От онези, които одират кожата на живи жаби, за да се любуват на рефлексите им. А как иначе ще разгадаят тайните на живата материя? Режи, ръфай, безчинствуй! Но пази се, нещастен натурфилософе, нейно величество тайната откъщава за насилствените развлечения във владенията ѝ. Дори и на онези, които по-добре от другите взимат завоите в планината.

Голосеев се усмихна до ушите.

— По отношение на откъщението силно го даваш. А да не би нейно величество тайната да поощрява само за високопарни изрази?

— Тогава смятай за поощрение заплахата да загинеш на линията между мрака и светлината — казах, след като помислих малко. — Нали не си забравил? Това очаква всеки, който разгадае тайната на Повелителката на лунния огън.

— Не са ти точни контурите на призрака, фантазоре. Умиращката трябва да настигне нечестивеца не просто в подножието на вечните снегове, но непременно в нощ на лунно затъмнение. Съчетанието е, както сам виждаш, твърде рядко за обитател на равнините. Така че шансовете ми да увеличи броя на дълголетниците не са малки. Заедно с тебе, разбира се. Ако, фантазоре, не рискуваме повече от другите на завоите.

— Добре, ставай дълголетник — казах аз. — А на мен ми остави лентата. Искам да я извъртя сам. Без твоите безкрайни коментари. Ако не възразяваш? И моля те, не ме наричай повече фантазор. До гуша ми дойде от тебе.

Той остави кутията на масата, повдигна рамене и излезе.

През илюминатора нахлуваше мастиленосинята нощ. Над двата острова, които предпазваха пристанището на Каляо от свирепите

океански вълни, припламваха трептящи светлини. Аз взех кутията и се качих на палубата.

Износеният, достатъчно изпомачкан „Перун“, беше прикрепен здраво с въжета към стойките. Нищо, железен ветрогоне, мислех си аз, възсядащите колесницата ще те излъскат по време на дългото пътуване на север.

За да не привличам излишно вниманието, поляризирах стъклата на купето на пълно вътрешно отражение. Сега останах съвсем сам с проклетата кутия. Не знам защо, но главното, което ми остана в съзнанието от разказа на Виктор, бе чувството на срам, както ако днес случайно бях подслушал, че съперниците ни още преди началото на състезанието са се уговорили поради неизвестни на мен причини нарочно да отстъпят първото място именно на „Перун“, така че всички наши тактически комбинации са били напразно хабене на сили и на нерви. Ситуацията, макар и нереална, е потискаща. Потискаща е преди всичко с това, че е невъзможно да се промени каквото и да е. Комедията е свършила. Завесата е паднала. Театърът е празен. Само плъховете драцят под сцената.

Извадих лентата, заредих монитора и вече се протегнах да включа, но ръката ми спря на половината път.

За какво ми е нужно всичко това? Нима само да се убедя, че Голосеев е прав? Но в какво се състои неговата правота? В това, че лунното чудо се подчинява на неизменните закони на земната механика? Но защо ми е да знам докрай по какъв — с желязна или с диамантена твърдост закон, денем и нощем, на ята или поединично се носят във висините над океана прелетните птици? Защо ми е да знам докрай защо в детството ми, когато се пренасяхме от село в града и не взехме с нас кучето Нерка, то дотича след седмица, като беше прекосило над шестстотин километра през есенната тайга. Защо в нощта преди последния изпит в Автоакадемията, когато всичко висеше на косъм, ми се присъни моят билет с трите въпроса и на сутринта изтеглих именно него? Защо понякога, особено в лунни нощи, предчувствавам не само завоите и наклоните на пътя, но и насрещните коли зад хълма, и не само колите, а всички препятствия? Какво ли, ако допуснем, че тези странни, загадъчни, неизучени докрай явления също са неотменима част от живота във Вселената? Подобно на задължителната странност в пропорциите на пленителната красота,

която е частица от самата красота? Може би светлините на космическите цивилизации угасват именно тогава — едни, задушени от атомни смерчове, други, притиснати от рационално безплодие, — когато в тях накрая умира и последната тайна. Както умира селската къща, изоставена от стопаните си. Както умира човекът, който е изгонил от сърцето си чудото на състраданието и на любовта.

Върнах филма в кутията, излязох от купето на колата, отидох на безлюдната кърма, наведох се над перилата и разтворих пръстите си. Пляскането долу дори и не чух. Е, какво, спи спокойно на дъното на Тихия океан, осквернена сянка на Лунната дева! Нека все така да лети над пропастта Повелителката на Лунния огън! Да не опустее твоят дом, Человече!

На другия ден отлетях с първия самолет за Куба, а оттам — за Москва. Голосеев така и не повярва, че съм хвърлил в океана лентата, без да я извъртя. На сбогуване му оставих собствения си превод на една статия от някакво изтъркано списание. За да има над какво да поразмишлява кожодерът на живи кожи, когато съзерцава самотните албатроси над нощния враждебен океан с инфрачервената си камера.

Статията беше озаглавена така: „Тайнствените сили на луната.“

„Силите на притегляне между Земята и Луната са твърде значителни, тъй като и двете небесни тела притежават сравнително големи маси, а разстоянието между тях по космическите мащаби е незначително.

Като исполински магнит Луната привлича към себе си водите на Световния океан, при което на повърхността му се образува цяла водна планина. По много крайбрежия, и преди всичко в затворените заливи на северозападните щати на САЩ, приливната вълна достига 20 метра височина. На френското крайбрежие на полуостров Бретан разликата в нивата на прилива и отлива е толкова голяма, че гравитационните сили привеждат в действие голяма хидроелектроцентраля.

На лунното притегляне са подложени обаче не само океаните, но и континентите. Установено е, че под влияние на Луната те се издигат и се спускат в интервал от 23 сантиметра. Не е чудно, че подобни премествания могат да предизвикат катастрофални разрушения в онези места, където земната кора се намира под натиск.

Лунното въздействие се отразява дори и на въздушната обвивка на нашата планета. И в атмосферата съществуват своеобразни приливи

и отливи. При пълнолуние и новолуние атмосферното налягане се понижава приблизително с три милибара в сравнение с другите лунни фази.

И още една закономерност. Макар отразената от Луната слънчева светлина да съставлява само стохилядна част от целия слънчев поток, устремен към Земята, тя повишава температурата на земната повърхност с $1/2000$ от градуса.

Може да изглежда, че посочените стойности са нищожни, за да оказват каквото и да е влияние върху времето на планетата. Дали е бил прав историкът и природоизпитателят Плиний, живял през I век от н.е., когато е твърдял, че пълната луна повишава влажността на въздуха и предизвиква дъждове? Прави ли са тези, които твърдо вярват — а такива хора има много, — че с нарастването на лунните фази времето се оправя?

Дълго време метеоролозите въобще са избягвали да си задават подобни въпроси. Но ето че специална група американски учени е разучила подробно 16 хиляди сведения за времето в 1544 района на САЩ през последните петдесет години. Обръщали са внимание главно върху закономерностите при валежите. Оказало се, че най-често е валило три или пет дена след новолуние и пълнолуние.

Публикуваните материали предизвикали всеобщо недоверие. Скоро обаче дошло потвърждение от австралийски учени: да, дъждовете предпочитат да валият след новолуние и пълнолуние.

Други изследователи, след като обработили данните от 269 метеорологични станции, веднага забелязали закономерност при възникването на тайфуни със сила на вятъра над 12 бала. Изводите обезкуражавали. Вероятността да възникнат подобни урагани при новолуние и пълнолуние е с 25 процента по-голяма, отколкото през останалите дни.

За съжаление причините за въздействието на древната Селена върху времето не са изяснени и досега. Най-разпространената хипотеза е следната: космическото пространство съвсем не е абсолютно празно. В него се движат огромно количество космически прах, остатъци от метеори и от загинали планети. Не е изключено част от това вещество да се улавя от Луната, а след това да се прехвърля на Земята — нали земното притегляне е по-силно от лунното. Когато попадат в горните слоеве на атмосферата и започват да се утаяват,

миниатюрните космически частички стават зародиши, около които се кондензира влага, после те се събират в облаци и накрая вали дъжд.

Щом Луната е способна да оказва въздействие върху движението на океаните, на земната кора, върху атмосферното налягане и температурата, не оказва ли влияние и върху поведението на животните и хората?

Как да си обясним например следното явление. Отдавна е известно, че мекотелите отварят черупките си при прилив и ги затварят при отлив. На ден те филтруват около 65 литра вода и задържат около 72 милиона микроорганизми, които им служат за храна. Първоначално се е смятало, че движението на черупките зависи от разликата в налягането на водата при прилив и при отлив. Но направили такъв опит. Пренесли няколко миди на 1660 километра от крайбрежието и ги поставили в непроницаеми за светлината стъклени съдове, но осигурили същата температура и налягане на водата, каквито били в морето. После включили прибор, който да наблюдава движението на черупките.

Отначало мидите спазвали привичния си режим — отваряли се и се затваряли, въпреки че нямало приливи и отливи. Но точно след 14 дни се случило нещо невероятно — ритъмът се изместил с 3 часа. Въз основа на това направили извода, че мидите отварят и затварят черупките си в точно съответствие с приливите и отливите на тяхното ново място. С други думи, Луната е тази, която диктува ритъма на мекотелите.

Луната безспорно влияе и върху поведението на някои бозайници. При лабораторни условия хомяците винаги са по-бодри при новолуние и при пълнолуние, а мишките само при пълнолуние.

Пълнолунията и новолунията са погубили над 900 хиляди човешки живота. Случайност ли е това, или закономерност?

На 16 септември 1978 година в 19 часа и 28 минути, за три минути земетресение със сила от 7—8 степен е изтрило от лицето, на картата цветущ град. Трагедията се е разразила в мига, когато Луната, Слънцето и Земята са били разположени на една ос и тънката земна кора е изпитала въздействието на масите на Слънцето и на Луната.

Старо поверие гласи: при новолуние и при пълнолуние се страхувай от земетресение. Това не е доказано научно. Повечето

геофизици вдигат рамене. Съществуват обаче твърде много факти, които не могат да се обяснят само със случайно съвпадение.

Да разгледаме най-силните земетресения през последните десетилетия:

29 ФЕВРУАРИ 1960 година — ужасяващо земетресение в мароканския град Агадир. Под развалините са загинали около 12 хиляди души. Било е новолуние.

2 СЕПТЕМВРИ 1962 година — при силно земетресение, което е продължило 4 минути, в Иран са загинали около 12 хиляди души. Било е пълнолуние.

22 МАЙ 1970 година — страхотно земетресение е променило ландшафта на Перу. Катастрофата е отнела живота на 60 хиляди души. Пак при пълнолуние.

28 юли 1976 година — 800 хиляди са загинали при земетресение в Китай. Пълнолуние.

3 СЕПТЕМВРИ 1978 година — в 6,08 сутринта най-силното земетресение след Втората световна война е разтърсило Баден-Вюртемберг. Новолуние.

16 СЕПТЕМВРИ 1978 година — при пълнолуние и лунно затъмнение страшно земетресение буквално е унищожило иранския град Табас и над 40 села.

Все случайности ли са това? Или суеверия? Или наистина съществува някаква връзка между земните и лунните сили?

От памтивека човечеството приписва на Селената тайнствени свойства. Почитали са Луната не само като богиня на смъртта, но и като богиня на плодородието. Фазите ѝ са били смятани за символи на раждането, растежа, смъртта и изтляването. Още древните римляни са твърдели, че пълнолунието предвещава дъжд, а спартанците са започвали война само при пълнолуние.

В основата на първия древен календар била лунната, а не слънчевата година. Отдавна е забелязано, че някои хора не могат да спят при пълнолуние. През древността и дори през средните векове твърдо са вярвали, че Луната може да предизвика душевни болести.

Англичаните и досега изразяват понятието душевно болен с думата лунатик — от латинския корен на луна.

За да проследят въздействието на Луната върху поведението на човека, учени са наблюдавали дълго време една група от 50 студенти. Те установили, че настроението на младежите се променя рязко в интервал около две седмици. При това максимумите и минимумите в настроението съответствуват на фазите на пълнолуние и на новолуние. В същия ритъм се променя и електрическият им потенциал.“

Оставих статията в каютата на Голосеев прибързано, като исках да го ядосам, дори не да го ядосам, а по-точно да го укоря за насилственото вмешателство в космическия покой на лунните ратници, и за нищо не съжалявам сега толкова, колкото за необмисленото си бягство тогава. Крепостта на необясненото, на почти неосъществимото, която мени очертанятията си, не се нуждае от ничия защита. Чудото на необикновените явления умее само да се защити...

4. ОГЛЕДАЛО В ГРАДИНАТА

Разказах тази история за лунните ратници, когато бяхме над пеещия ручей, съвсем сбито, като изпуснах много подробности. Разказах я всъщност само заради Лерка и само на нея. По очите ѝ разбрах — беше ми повярвала във всичко.

— Подобни героически сказания имат един-единствен недостатък. Пълно отсъствие на веществени доказателства — каза Тимчик и се протегна като котарак. — Филмът е на дъното на океана, а стъкленницата с омайното биле... Не се и съмнявам, че и тя е била хвърлена в океана с отвращение, поради което е станала плячка на рибите. Те облизват запушалката и придобиват способността да се премятат във въздуха. Някои дори са се приспособили да си похапват прелетни птички. Но само при новолуние и пълнолуние.

Лерка се хвана за главата като при нетърпима болка, поиска да каже нещо на мъжа си, но аз я изпреварих:

— Той е прав. Наистина забравих стъкленницата на кораба. Още тогава, в Каляо.

— А ти все още не можеш да повярваш, Леруня, че мъжът ти е ясновидец — не спираше Андрогин.

— С Голосеев сдобрихте ли се? — попита Лерка, като се направи, че не го е чула.

— Та ние не сме се карали с него. Той се върна с „Перун“ след месец. Кълнеше се, че само ме е разигравал. Че филмът в кутията е бил за финала на купата „Златото на инките“ и за церемонията по награждаването. Но на мен вече ми беше все едно. Аз се подготвих за „Огърлицата на Пиренеите“ с друг съотборник — Ашот Мелконян. И с колата „Сребърният песец“^[1].

— Дрън-дрън-ярина, сребърни песци — изтананика подигравателно Тимчик. — Не ни ли е време вече? Напред към мрачната пещера на Леркините тайни! Нашите тайни, родни, руски, са мъничко по-завързани от техните перуански, задокеански. Но също са без веществени доказателства.

„Напразно се ядосвам на Тимчик — помислих си аз. — Навикът му всичко да осмива и пародира, с всичко да се заяжда изобщо не е никакъв каприз, а е просто жизнена необходимост. Това му е храната. Без него той не би могъл да съществува. Както не би могъл другояче да съчинява самонадеяните си статии в периодичния печат, без да слага в кавички чуждите цитати, без да разбере и преосмисли чуждите идеи. Той поглъща чуждото, а излиза като че ли е негово собствено. И в това, само в това е тайната на несъкрусимостта на кандидата на химическите науки.“

Тръгнахме по-нататък.

След около час и половина стигнахме до минералния извор със сероводородна вода. Топлите пенливи струи избликваха направо от скалата и биеха на височината на протегнатата ръка. С истинско наслаждение се пъгнахме под живителния им дъжд. Тимчик не пожела да се изкъпе — нещо си записваше в бележника. Тук и обядвахме. Предстоеше ни изкачване по пролома на Тас Аксу. Преведено означава река на белите камъни. Лерка го каза по-сполучливо — белокаменната река. Според нея ни оставаха още около два часа път. Трябваше да побързаме, за да стигнем поне по свечеряване до мястото за нощувка.

Крачех след Лерка по плоските хлъзгави камъни. Реката кънтеше в теснината. На няколко пъти в плитчините забелязах бързи сенки на риби. Жалко, че едва утре щях да хвърля въдицата. В многогълния процеп на небето над нас увисна пернат хищник със завит клон — като синя стрела с двойно оперение, заредена в тетивата на светлосини криле.

Започнах мислено да прелиствам червената ученическа тетрадка, която Лерка ми даде да прочета още в първия ден на моето завръщане. Тя ми каза, че ме е повикала в Алма Ата само за да прочета тетрадката и да ѝ помогна за останалото...

Защо чак сега, през пролетта, през април, се решавам да запиша върху хартия всичко онова, което е трябвало да съхраня като информация още тогава, миналия август. Ненапразно казват, че вече седмица след някакво събитие подробностите губят очертанията си почти наполовина. Впрочем не от това се страхувам. Онези подробности не

ще се изтрият в паметта ми никога, макар че станалото не само на Тимчик, но и на мен ми изглежда като сън. Почто като сън в друг сън. Както в стихотворението на Лермонтов „Сън“, където „в следобеден пек в Дагестан на поляна“ героят се вижда насън смъртно ранен, заспал мъртвешки сън, а в онзи, другия сън, той съзерцава заспалата млада девойка, която също бълнува насън.

*„Сънува тя сред Дагестан поляна
и труп познат лежи забравен, сам,
в гърдите му — димяща черна рана
и кръв изстиваща струи оттам.“*

Получава се троен сън, по-точно утроен...

След като Тимчик ми се надсмя (слава богу, този път се оказа по-умерен и не проглуши ушите на хората с това), аз реших въобще да премълча всичко, дори с баща си не споделих нищо, въпреки че непрестанно мислех само за това. През ноември не заминах с Тимчик за Унгария, цяла зима се мотах над дисертацията си по разни библиотеки и за ужас на Тимчик направих не повече от трийсет страници.

Разправят, че на Изток страдат от болест със странното название „измъчване до смърт от спомени“. Човек може дори и да умре пред невъзможността още веднъж да преживее наяве събитието, което се е врязало в паметта му. Например последната среща преди разлъката навеки...

Сега разбирам, че правя тези записки, за да оставя някакъв документ. Както е казано в „Майстора и Маргарита“ — ръкописите не горят.

Но да започна поред.

В средата на август бях на алпинистки лагер. Подготвихме се за траверс на три върха, включително и на Авицена. Тренировките протичаха нормално. Джумагелдинов — нашият треньор — бе доволен от мен.

Но точно в навечерието на щурма ни леко настигах (тайно се поплисках в ледения поток — такава адска горещина беше). На сутринта пресипнах и за мой ужас не ме взеха в групата. Сигурна съм, че Марат Инокентиевич би погледнал през пръсти на леката настинка, но Цецилия Аркадиевна, тази дебела змия с червен кръст, се заяде и за нищо на света не отстъпи. Все пак намери начин да ми отмъсти за това, че нейният Яков Борисович тайно ми изпрати двеста големи маргарити за рождения ден, а наивният Тимчик го разтръби на всички...

Сутринта седмината тръгнаха за траверса без мен. Поплаках си малко край потока, после пак се изкъпах и за отмъщение реших завинаги, до края на дните си, да се откажа от алпинизма. Във всеки случай нямах никакво намерение да дочакам триумфалното им завръщане след една седмица. В края на краищата до превала Трите пантери можех да се спусна за малко повече от денонощие. Пътят е удобен и безопасен. Имаше и подходящо място за нощуване — където се сливат потокът и Тас Аксу. Малко по-нагоре от минералния извор. А от Трите пантери лесно можеш да се придвижиш и с кола — веднъж дневно тя идва при овчарите.

След като сложих в раницата едноместна палатка, спален чувал и нещо за ядене (по-точно две месни консерви, хляб и кондензирано мляко), оставих на видно място бележка, в която обяснявах, че поради неотложна работа се връщам през Трите пантери. По този път съм минавала десетки пъти, най-често със студенти филолози, които покриват нормата за значката „Алпинист“.

Времето беше великолепно, раницата не ми тежеше. До залез-слънце с лекота стигнах мястото за нощуване. Обикновено вдигаме палатките на левия склон на пролома. Там има удобна площадка на скалата — около шестдесет квадрата, обрасла с трева и шипки. Сутрин, когато слънцето изгрява, от скалната козирка се вижда добре как лъчите пронизват мъглата по цялата теснина и как се сливат долу пенливият ручей с голямата река. Казвам

условно „голямата река“, тъй като в тези места Тас Аксу не е чак толкова широка — през август може да се премине по камъните.

Вдигнах палатката плътно до скалата, хапнах набързо студена консерва и мигом заспах като пребита.

Посред нощ се събудих от страхотен грохот. Земята под мен се тресеше. Някъде наблизо се срутваха камъни. Но скоро всичко утихна. Който често ходи в планината и вижда (а още по-често чува) как се свличат лавини, който познава коварния нрав на скалните сипеи, той не се притеснява особено от такива шумове, дори и нощем. И аз отново се унесох.

Започна да ми се привижда Земята сякаш от безкрайните дълбини на космоса. В хорото тя светеше сред другите планети като пухче на глухарче. Дори пулсираше като жива и с приближаването си към нея... Не, първо трябва да опиша как именно се приближавах към Земята в онзи сън.

Бях седнала в нещо като дълбоко кресло-люлка, а наоколо цъфтеше необикновена градина. Клоните, листата, цветовете и пъпките на неизвестни за мене растения се бяха преплели толкова тясно, че представляваха единен цъфтящ организъм. Накъдето и да погледнеш, навред се кълбяха чак до близкия хоризонт вълните на многобагрените корони. Странното бе това, че с отдалечаването си те ставаха все по-високи и по-стръмни, като че ли бях се оказала на дъното на пъстро оцветена фуния, при това линията на хоризонта не бе изпъкнала като при нас, а вдлъбната.

По нея слабо фосфоресцираше усукано в дебел сноп сияние, което се разпростираше до замъглените звездни простори. Вълшебната градина се приближаваше към Земята като безтегловен бавно въртящ се циклон, но когато започнаха да се различават накъсаните брегове на материците и между тях разлелите се морета и океани, обхвана ме безпокойство.

Видях се като треперещо огнено езиче сред разгулните ветровъртежи на Вселената...

Безпокойството ми се засили, когато навред по лика на Земята, дори по белите шапки на полюсите, започнаха да се различават стотици, хиляди отровни сини пламъчета. Всички те изпускаха твърди лъчи, както ядрата на звездите.

И изплува спомен, че моята градина през време на хилядолетните си странствувания из океана на вечността понякога се е устремявала към подобни живи планети, но ако забелязвала такива страшни пламъчета, винаги отлитала надалеч от тях. Опитвах се да възстановя в паметта си онези думи, жестове и заклинания, с помощта на които градината да избегне опасността, но не можах да си ги спомня.

По цялата обвивка на смерча започнаха да се появяват кафяви петна, които веднага почерняваха, докато накрая градината потъна в блестящо черна тъма...

Събудих се. По покрива на палатката чукаха едри капки дъжд. Без да се измъквам от спалния чувал, повдигнах платнището.

Съмваше. Подпухналите облаци с измърсени хълбоци пълзяха надолу по пролома. Удари гръм. Както обикновено синоптиците бяха сгрешили. Няма що, ще се наложи да бия път под дъжда, да не би да ми е сефте. Аноракът е сигурна работа, а на краката си имам обувки с котки — няма опасност да се подхлъзна. Съжалявах само за едно, че още вчера бях решила да се изкъпя в минералната вода преди закуска. Казват, че направо отслабваш с два килограма. Е какво, ще минем и без къпане. Виж, за момчетата ми е мъчно — как ли са там горе, на високото! Сигурно ги е хванала бурята, най-малко три дена ще ги държи. През август времето рядко се разваля, но развали ли се...

Събрах набързо палатката, нарамах раницата и тръгнах към кичестия глог, откъдето започваше доста стръмно спускане в пролома. Изумих се, когато зад храста пред очите ми зейна празно пространство. От пътеката

нямаше и помен. Земетресението бе откъртило огромен къс от скалата, който се бе изтъркалял надолу и бе задръстил Тас Аксу. През кълбестите облаци трудно можеше да се види доколко масивен бент се бе образувал над реката, но аз бях сигурна, че Белокаменната ще се пребори с всякаква преграда. Дори си рекох: тъй просто не ще те укротят, миличка, докато изведнъж ме преряза като с нож — ами аз откъде ще сляза? Оказа се, че на козирката съм в капан. Над мене — около сто и петдесет метрова скала, без котки и въже съм заникъде, а долу — седемдесетинаметрова пропаст, опитай се да слезеш...

Свалих раницата и седнах върху нея. Спокойствие, преди всичко спокойствие! Как постъпват при подобна злополука печените алпинисти, например същият този Марат Инокентиевич?

— Първо, трябва са се въоръжиш с търпение и да чакаш помощ. Тя непременно ще пристигне — казах с гласа на Джумагелдинов.

— В дадения случай помощта ще дойде не по-рано от седмица — отвърнах на Марат Инокентиевич. — След завръщането ви от покорените върхове като победители ще се обадите по радиопредавателя в града за информация и чак тогава ще се юрнете да ме търсите. През това време обаче аз ще си умра край глогината. С моите запаси от храна няма да изкарам дълго, а най-главното е — нито капка вода наоколо.

— Можеш да дъвчеш шипки и да облизваш водата по камъните. Дори и да не вали, сутрин по скалите се образува роса. А дойде ли дъждец, край на проблемите с водата. Затова грей се край огъня, който ще поддържаш с лански трънаци, и чакай помощ. Сто на сто все някакви щураци ще поемат от Трите пантери нагоре по клисурата — обнадежди ме Марат Инокентиевич.

— Напразно е да се надявам на някакви си щураци — въздъхнах тежко. — Щом се развали времето, те си скатават палатките и се прибират у дома.

— В краен случай можеш да разрежеш палатката, спалния чувал и дори раницата на ивици, да ги завържеш с морски възел и да се опиташ да слезеш...

— Марат Инокентиевич, имам само ножче за консерви. С него не ще да разрежеш палатка. Освен това никога не бих се решила да се спускам дори и на десет метра по навързани огризки, ако и да успееш да накъсам брезента със зъби.

— Тогава нищо друго не ти остава, освен да си седиш спокойно в непромокаемата палатка и все пак да чакаш помощ — каза след известно колебание Марат Инокентиевич. — Само без паника и всякакви плачове.

Да, положението ми не беше за завиждане. Хванах се за един по-дебел клон на глогината и внимателно се надвесих над пропастта — какво ли пък, изведнъж може да се окаже възможно измъкването ми оттук, да пропълзя като гущер през цепнатините. Без раницата, разбира се. В края на краищата мога и да я бутна направо долу, а после ще я търся сред камънаците.

Но ненапразно казват, че с благи намерения е покрит пътят само към ада. Под мен блестеше отвесна мокра стена.

Вдясно на скалата по диагонал към моята страна беше надвиснало масивно тяло с твърде странна форма. То наподобяваше усукан по дължина кристал, който на края се разширява като фуния на стар грамофон. Челната част на тази фуния, по-точно само краят ѝ, тъй като тялото беше проникнало в скалата, се опираше в шипковите храсталаци на козирката. За разлика от сивата блестяща скала кристалът беше матовочер, същински антрацит. По време на детството ми нашето семейство живееше в Кузбас, в Осинники, и аз с моите акранчета все се катерехме по въглищните камари.

Спомням си, че ужасно се зарадвах. Нека да кукувам на тази козирка дори и седмица, но затова пък станах откривателка на масивен въглищен пласт.

А при това още е неизвестно колко надълбоко прониква в земните недра тази заоблена грамада. Може ли някой да гарантира, че това не е цяло въглищно находище? И откриването му да стане точно сега, когато енергиен глад застрашава планетата — неведнъж Тимчик ми го е напомнял, щом забравя лампата в банята. Сега се държи сметка за всеки тон въглища и торф, дори и старите изоставени мини отново влизат в действие.

Приблжих се към тялото, за да погаля гладката му повърхност. И се учудих. Буквално на сантиметър от въглена пръстите ми се натъкнаха на невидима преграда. Нещо повече — матовочерната повърхност на тялото оставаше суха под дъжда. Необяснимо как, но дъждовните струи не се допираха до въглищния пласт. Те плавно се отклоняваха от нещо и се плъзгаха надолу.

От само себе си се разбира, че по-нататъшните ми записки ще се сторят неубедителни за когото и да било, но подчертавам, че пиша самата истина, колкото и фантастична да изглежда от последвалите събития.

Аз ги видях. По-точно, първо един от тях. В челната част на тялото се появи златисто кръгло прозорче и започна да се разширява като блендата на фотоапарат. Щом отворът взе да се уголемява, грабнах раницата и изтичах към скалата, макар че и да бягам, общо взето, нямаше накъде, и да се скрия нямаше в какво.

От отвора (а той се разшири до размерите на парашут) бавно излетя огромен скафандър като тези за дълбоководни изследвания със същия матовочерен цвят на кристала. Ръстът му бе около пет метра, не по-малко, а диаметърът на главата, пак се оплетох — става дума за скафандъра, разбира се, над метър. Едва сега мога да запиша спокойно всичко това — пет метра, един метър, — а тогава съвсем не ми беше до изчисления и сравнения с парашути. Свих се цялата от ужас и безсилие под закърпения си анорак и такава тежест ме налегна, сякаш бях започнала да се вкаменявам.

Той излетя от отворието, което веднага се затвори и се заличи върху повърхността на тялото. След него се извиваше матово черно въже, дори не въже, а усукан сноп от лъчи, сгъстени до чернота. Като се поклащаше тромаво във въздуха, той заплува успоредно на кристала в посока към скалата и... потъна в нея. Отначало в скалата се скри ръката му, после — главата, другата ръка, тялото и накрая — краката. Изобщо той целият изчезна, остана само плавно полюляващото се черно въже. Той се гмурна в скалата, както ние далдисваме в топлото море — без видими усилия.

След малко от отворието изскочиха още двамина — точни копия на първия. И те доста бързо потънаха в скалата на различни места, но единият веднага се върна и изчезна в помътнелия отвор.

Така те пътешествуваха насам-натам не по-малко от три часа и през цялото това време аз стоях като малоумна под дъжда до мократа раница, проклинах злочестата си съдба и отказвах да повярвам на очите си. Учудвах ме дори не толкова самите антрацитови чудаци, колкото пълното им безразличие към мен. Те не направиха ни най-малък опит да се запознаем, ни най-най-малък. Какво говоря за запознаване! Поне да ме бяха погледнали. Не някакъв си червей, нещастна буболечка или гадна рептилия, а мене — най-разумното същество в цялата Вселена, както пише в статиите си Тимчик. Подобно на камъка, на дъждовната струя, на шипковия бодил аз им бях без-раз-лич-на!

— И вие сте ми безразлични, въглищни скафандри — прошепнах. — Все ми е едно как сте попаднали със своя кристал в скалата. Все ми е едно дали живеете като къртици в земята, или сте пристигнали от преизподнята небесна. Вървете си там, откъдето сте дошли, аз не ви задържам.

Беше ме налегнал вълчи апетит. Опънах палатката, отворих месна консерва, честно я разделих наполовина и

изгълтах месото с хляб почти без да го дъвча. А вода си пийнах от локвата до раницата.

Все така ръмеше дъжд, облаците пълзяха в клисурата, реката долу бучеше и заприщена от падналата скала, се надигаше, все така се премятаха край огромната си грамофонна фуния скафандърчетата — така реших да ги нарека. Понякога те се появяваха, като държаха в лапите си ту спирали, ту сребристи тризъбци с ръкохватки във формата на осмици, ту връзки с балони, във вътрешността на които плаваха други сфери, и те изпълнени със сфери, а в кълбетата имаше бог знае какво, но предимно с черен цвят.

Така дойде и вечерта. Смрачи се. Бях прогизнала до кости, но отвътре палатката бе суха, спалният чувал — също. Доядох задушеното от консервата, свалих си мокрите дрехи, но така и не можах да заспя. Бих искала да видя онзи, който в моето положение би заспал!

Да допуснем, че вие сте извънземни, разсъждавах аз. Да допуснем, че имате свръхважна работа, например катастрофирали сте и сега спешно ремонтирате кораба си, ако кристалът действително е вашият кораб. Но нали космически кораб могат да направят само високоразумни същества. Защо тогава вие, братя по разум, не помагате на изпадналия в беда представител на човешкия род? При това жена, и то млада? Какво ви струва да я пренесете до другия бряг на пролома? На вас, които не сте обвързани от земното притегляне? Плашите се от последствията на контакта? Или, както е в разказа на Рей Бредбъри (когото за съжаление Тимчик не твърде обича, защото уж бил мистик), ние с вас сме от несъвместими светове и ръцете ни ще преминат една през друга като две живи сенки? Но нали аз пипах вашия кристал и усетих неговата твърдост, ако не на самия кристал, то на преградата, която го охранява...

Събуди ме слънчева светлина, съпроводжана от гръмотевичен тътен. Беше горещо като по пладне на плажа. Часовникът показваше два и половина. Не е възможно да

съм проспала почти денонощие, помислих си, докато се измъквах от палатката.

Сгрешила бях. Навън бе дълбока нощ. Но над техния кристал и над моята козирка блестеше великански купол, като че изтъкан от слънчеви лъчи. Виждах дори как бисерите на дъжда се плъзгат по края на златното сияние, но под купола не проникваха. Над нощния Тяншан се плискаха потоци от дъжд, мълнии браздяха небето, громолеше гръм, а там, където се сливаха потокът и Белокаменната, бе изгряло мъничко слънце и бързо беше изсушило палатката, дрехите и дори обувките на тази, която случайно се бе озовала под неговите лъчи.

Кристалът бе променил цвета си. Беше станал фосфоресциращосребрист, а плавно заоблената му челна част съвсем бе изсветляла до прозрачност и там, вътре, през прозирната преграда се различаваха клони, листа, цветчета и пъпки на непознати растения. Те се преплитаха толкова плътно, че изглеждаха като един цъфтящ организъм. Нямаше горе и долу, нямаше отделно под таван и стени — навред се кълбяха многоцветните корони на дърветата. Необикновеното бе това, че с навлизането по-навътре в кристала те ставаха все по-високи, по-стръмни и създаваха усещане за необятността и безкрайността на пространството...

Едва не извиках от почуда — това беше моята вълшебна градина, но с нещо все пак (или по нещо) неузнаваемо преобразена.

Трите мои скафандърчета — те също бяха станали сребристи — прелитаха над съцветията и работеха със своите кълба в кълба, тризъбци и спирали.

Криейки се като зверче, допълзях по-близо с цената на изподраните от шипките ръце, крака и лице. Те правеха нещо със своята сладостно дремеща градина, но какво точно не ми бе съдено да разбере.

Там, където в космическите глъбини на кристала завършваха пищните корони, блещукаше сумрачен овал. „Както съзвездията, които кръжат по земния небосвод,

охраняват покоя на Полярната звезда, така и дървесните корони пазят това подобие на овално огледало“ — помислих и сама се учудих на необикновеното хрумване — колкото мое, толкова, струва ми се, и не мое. В огледалото се различаваха уплътненията на мъглявини, спиралите на странни светове, двойни, тройни звезди, роящи се планети, спирални ръкави. Сред тези песъчинки на вселенския хаос плавно се придвижваха сребърни вихри, които по нещо ми напомняха онези, дето се извиват в пустинята Бек Пақдала (там бях на практика) и предвещават смъртоносен смерч.

„Тази чудна градина е двигателят на кораба вихър — озари ме странното прозрение. — Кой знае защо, той се е повредил и сега го поправят. Жалко, че с нищо не мога да им помогна.“

И досега за мен е загадка как идваха в главата ми тези необичайни мисли, когато се криех в тревата, обляна от слънчевите лъчи, макар и да нямаше от кого да се крия.

Помня, че след като ми хрумна идеята за градината двигател, започнах да разсъждавам защо наесен земната биомаса се уплътнява, преди да бъде сменена от зимната пустош. Защо се наливат със сок ябълките, нивята стават тучни, а плодовете тежки? Да не би тази ежегодна пулсация на растителните вещества да е залог за движението на земното време?

И изведнъж си представих Земята като живо зърно в извора на вселенското битие.

Мислех си за височината на небето, за дълбочината на земята, за ширината и безкрайността на мирозданието.

И мирозданието се разкри изведнъж пред мен като цвете, полюшвано от слънчевите ветрове.

И както в човешкото тяло, и във Вселената всичко бе свързано едно с друго, всичко се отразяваше едно в друго и в това друго се отразяваха всички предмети, явления, вещества и времена...

И небесата бяха част от мен, и аз бях част от небесата.

Кристалът беше пратеник на един невъобразимо красив свят, ала не знам защо, но самата мисъл за съприкосновение на нашите два свята ми се стори тайнствено страшна и непостижима.

Не си спомням колко време пролежах в шипковите храсти, но знам, че това бяха най-хубавите мигове от моя живот.

Докато слънчевите струи не угаснаха и не ливна дъжд.

Събудих се късно. Болеше ме главата, особено в слепоочията. Дъждът чукаше по стените на палатката. Опипах раницата, екипа и обувките. Всичко беше сухо. Значи нощното слънчево видение не бе сън.

Отвърстието в черния кристал ту се отваряше, ту се затваряше — градинарите работеха.

Следобед, без да дочакам акредитивните им писма, вече твърдо бях решила — щом планината не отива при Мохамед, Мохамед отива при планината. В крайна сметка откъде могат да знаят скафандърчетата, че аз съм разумно същество. Трябва да им го докажа.

Уцелих момента, когато отворът започна да се разширява, и с разтуптяно сърце изтичах натам.

— Приветствувам ви, звездни братя! — закрецях на излетелия скафандър и му посочих с ръка към себе си: — Моля ви, спасете ме!

Нула внимание. Той дефилира край мен, поклащайки се във въздуха, и се разтвори в скалата като привидение.

„Е, не, толкова лесно няма да отстъпя, господа другари звездни градинари. Да не съм ви пиле с прекършени криле — ядосах се изведнъж. — Моите прадеди са създали «Слово за полка Игорев», «Тарас Булба», «Тихият дон», «Майстора и Маргарита». Като жива барикада са заставали те на пътя на чергарските разбойнически орди от Изток и на нечергарските чудовища от Запад. Прадедите ми не са изстребвали народите, когато са се придвижвали към Великата Вода, както са правели това Писаро и Кортесите в Южна Америка. Моите прадеди

са знаели истинската цена на дружеските контакти, за което можем да съдим, макар и само по тяхната древна пословица: «С неправда цял свят ще преминеш, но назад не ще се върнеш!»

Отидох си в палатката, откъснах няколко листа от бележника и надрасках с молив: на единия — модел на Слънчевата система, жалко само, че не си спомних всичките планети; на другия — Питагоровата теорема, както сме я учили в училище, и модел на атома (нарисувах го по памет); на третия — ракета с мъничко човече в нея. След като поразмислих, същата ракета нарисувах и на първия лист — как лети от Земята към Луната. На четвъртия едва се побраха двете полукълба. Континентите нарисувах приблизително, само Африка и Австралия се получиха по-сносни. Но в замяна на това съвсем не се поскъпих и с дефицитния вносен молив за вежди нашарих цялата планета със сини светлилки. «Ето ви обратно вашия насилствен сън на тема атомни бомби! Мислете му, ако не разберете нещо както трябва — мърморех аз. — Ще разкъсам на парчета и превълшебната ви градина, пък и самите вас барабар с нея, безчувствени истукани такива!» На последния лист написах с латински букви (може да е и с грешки) руската пословица:

NEPRAVDOJ VES SVET PROJDEJOSH DA NASAD
NE VERNJOSHSJA!

Ако поискат — ще разберат!

Ето така — с алпенцока и с пачката листа в ръка, мръсна и гладна, но изпълнена с решимост да установя проклетия контакт — аз заставах пред отвора в кристала. И още първия скафандър, тъй като той, разбира се, не ме удостои с вниманието си, боднах болезнено по крачището.

И наистина подеждувва! Той се преобърна с краката нагоре, снижи се до нивото на главата ми и замря във въздуха, като само леко се поклащаше. Страшничко ми беше, но аз допрях листовете направо до черното му главище, тъй като ръцете плаваха на около два метра над мен. Странно — листовете пропаднаха в шлема. Като че не

ги е имало изобщо. Той веднага се скри в отворието и около час скафандърчетата не се показваха.

Най-накрая излезе един, не знам кой от тях беше, доплува до палатката, където чаках резултата от смелия си експеримент. В своята лапа той стискаше лопатка като за торта, но ясно е, че с размери не по-малко от три метра. С тази лопатка той започна да ме побутва внимателно в посока към кристала.

— Няма защо да ме тикаш с тази железария, хубостнико скафандър — рекох. — Сама ще отида до мястото на преговорите. Ако ли пък умеех като ваша милост да се рея из въздуха, бих полетяла дори и на метла.

Но както стана ясно, той ме буташе не към кристала, а към края на пропастта.

— Мисли му какво правиш, звездно чудовище! — изкрещях. — Та аз не мога да пърхам като тебе! Ще се пребия! И ще ти отмъстят за мен!

Все пак успях да се измъкна, юрнах се направо през шипките и се скрих в палатката.

Но това не ме спаси. Изглежда, те единодушно бяха решили да ме погубят, не знам за какви ли грехове.

Палатката се озова във въздуха заедно с колчетата. Скафандърът пак ме погна като безмозъчно добиче към края на корнизата. Опитах се с жестове да му обясня, че, общо взето, не съм против това да попадна на отвъдната страна, но пропастта е непреодолима за мен, че ми трябва въже, мост или нещо подобно, иначе ще намерят тялото ми върху острите скали, разкъсано от хищници.

Докато с пръсти се мъчех нещо да му обясня, той ловко ме поде с лопатата, вдигна ме над козирката, пренесе ме над глогината и на три метра извън края на пропастта — във въздуха! — започна да накланя лопатата. И аз се изсипах от лопатата...

— Проклети да сте, страшни пришълци! — успях да извикам преди смъртта си. — Трижди да сте проклети!

Ала не паднах в пропастта. Плъзнах се върху нещо еластично, невидимо, леко потрепващо под мен.

Спомням си странното усещане. Не, не на страх. Това бе съзнанието за собственото унижение, както, ако внезапно се окажех на научен съвет гола — под погледа на ласкаво усмихващите се старци и почервенелите от негодувание дами.

Нацелих се да се вкопча, ако ще и да е в същата тази гнусна лопата, но извергът отплува от мен и спокойно започна да се наслаждава на незаличимия ми позор.

Дори и пред самата себе си ме е срам да си призная, че в същия миг се смъкнах на колене и като кученце, да, като гонено псе запълзях на четири крака, залитайки, но не натам, към спасението, а обратно — та нали корнизът бе толкова близо. С едната ръка опипвах потрепващото нещо под мен, като се стараех да не гледам надолу, където се стелеше мъглата.

Но той ме върна. Лопатата като черна стена се изправи пред мен и ме отмести от козирката. Обърнах се, заплаках и запълзях.

— Пълзи, катери се, говорещо пале — мърморех аз. — Сега ще изключат това, за собствено развлечение, та да се позабавляват как ще се срутиш в пропастта, ей там, където бучи и се плиска над преградата Тас Аксу. Нека бучи и се плиска. Тя ще помете задръстващия насип и мигом надолу, в долината ще се понесе страшният сел — потоци от кал, камъни и дънери. И добре. Нека той погълне тялото ми. Дори и костите ми да не намерят.

Онова, по което пълзях като буболечка, бе малко пограпаво от плексиглас. И отчасти огънато по края навътре, като че ли се намирах в невидима тръба. Струваше ми се, че то излъчва розово сияние.

До отсрещния бряг на пролома имаше още доста да пълзя.

Да пълзя ли? А защо впрочем аз, Валерия Марченко, заради нечие удоволствие трябва да пълзя? Кой ми е дал правото на мен, представителката на земната цивилизация, така да се унижавам неизвестно пред кого, от бог знай какви покрайнини вселенски? А може това да са избягали

каторжници от съзвездието Ловджийски кучета? Как и защо са се оказали те със своята черна галъота вътре в скалата? От кого се крият там? Защо не си показват лицата, ако изобщо имат лица? Защо ме изгониха толкова безцеремонно, след като се сдобиха с известна информация от петте листчета на бележника ми?

Изправих се и с малки крачки, макар и неуверено, тръгнах по въздуха. Сърцето ми биеше толкова силно, че ми се струваше, сякаш невидимата пътечка, по която крачех, трепери от неговите удари. Да, аз крачех, а не пълзях! А вие, космически гадове, постъпвайте с мен както ви е угодно!

Последните метри бяха най-трудни. Всеки миг очаквах, че ето сега, точно сега специалистите по мъчения ще ме ликвидират.

Но не се случи нищо. Там, където едва доловимото розово сияние се допираше като клема в голата скала, аз скочих в трънаците и хукнах да бягам нагоре по склона, докато не се добрах до познатата туристическа пътека. Хвърлих се с лице в мократа трева и на воля се наплаках.

Когато дойдох на себе си и вдигнах глава, видях до мен черния ми спасител с лопатата. Върху нея се намираха палатката и всичко останало. Увиснал накриво във въздуха (половината му крак бе в земята), той наклони лопатата и нещата се изсипаха пред мен.

Изправих се и казах:

— От все сърце ви благодаря за спасението, звездни кавалери. Дори не знам как да ви се отплатя. На доброто с дважд по-добро трябва да се отговаря.

Лопатоносачът стоеше безмълвен.

Забелязах наблизо под лешника мокро красиво цвете. У нас го наричат паунови опашки. Откъснах стеблото му почти до корен и сложих цветето върху лопатата. Помня, че го притегли като магнит.

— Миришете го със здраве и ни поменувайте с добро, загадъчни градиностроители — рекох. — Разбирам, че при всичкото ви желание не бихте могли да ми

поднесете от вашите цветя — нали са с размерите на тукашните дървета. За тях не ваза, а цистерна е необходима. Затова пък пауновата опашка ще се смести дори и в напръстниците ви. И се надявам, че ще украси градината ви. До следващата ни среща! Бих искала на изпроводяк да чуя една звездна мелодия от вашата грамофонна фуния. Окажете ми тази чест, изсвирете нещо!

Дъждът съвсем спря. Гледах към козирката, накъдето летеше над пропастта моят спасител, когато бях наградила с цвете. И изведнъж разбрах на какво ми прилича матовочерният разширяващ се в челната част кристал. На смерч. На вихър. На стълбовиден ветровъртеж — така са го наричали в далечни времена. Действително, по-голямата част на смерча — в това не знам защо бях уверена — се намирайте в скалата, но както по късчета от снимка (случвало ми се е да ги късам!) разпознаваш любимото лице, така и аз веднага открих лика на смерча.

Колко бях жадна! Започнах да облизвам капките по лъсналите след дъжда лешникови листа и усетих как животът се влива в мен.

Внезапно се разнесе грохот като при падането на лавина. «Бива си я тази звездна мелодийка!» — усмихнах се сама на себе си. Черният смерч изчезна, сякаш никога не го е имало. Заедно с козирката. Там сега се къртеха канари. В центъра на скалата зееше огромно отворстие.

Когато грохотът се понесе надолу по клисурата, разбрах — Белокаменната бе разкъсала веригите си.

След един ден вече си бях в града...“

[1] Северна лисица — Б.пр. ↑

5. ТЕ ПОДПИРАТ НЕБЕТО

Вървахме по десния бряг на Тас Аксу. Стените на пролома на около тридесет метра нагоре бяха оголени, издрани, сякаш прекопани с мотики на исполини. Ни дървета, ни храсти, само тук-таме крѳпки от зелена набола трева и въргалящи се обезобразени стволоче на ели със съдрана изцяло кора. Налагаше ни се да заобикаляме камъни колкото купа сено — и те довлечени от села. Жителят от равнината никога не би повярвал, че бѳбривата безобидна река може да направи подобно нещо. Но аз още като момче бях виждал в историческия ни музей пожълтели снимки от началото на века, когато градът за няколко минути е бил пометен от лицето на земята от подобна развилняла се рекичка. Не пострадал само дървеният многокуполен храм, издигнат без нито един гвоздей от гениалния строител Зенков. В същия този храм, приличащ по многообразието на багрите си на „Василий Блажени“, се помещаваше музеят по време на детството ми.

Цяла седмица след пристигането си размишлявах над Леркината червена тетрадка. Безпокоеше ме нещо в тези тук-таме старателно зачеркнати редове, набързо надраскани с игривия ѳ почерк. Така и не можах докрай да определя отношението си към абсурдната ѳ изповед. Твърде добре познавах Лерка, за да си задавам въпроса: да ѳ вярвам ли, или да не ѳ вярвам. Дори и да бе предложила игра, то тя беше една от онези игри, които са по-реални и от самия живот. Тревожеше ме нещо друго...

„Да допуснем, че пътешествениците в Пространството или във Времето са сгрешили пътя — разсъждавах аз. — Те могат да се окажат където и да е, върху това е разсъждавал още учителят на Циолковски — руският философ Фьодоров. Действително при пространствено-времевия преход винаги съществува риск да попаднеш даже и в кратера на изригващ вулкан. А те са се озовали в скала. Да допуснем, че земята и въздухът за тях са в еднаква степен чужди, при това не съществува граница дори при прехода от газообразно в твърдо вещество, тъй като собствената им жизнена среда е съвсем друга.

Затова са в скафандри. По-нататък. Въпреки парадоксалността на Леркината идея, че градината в кристаловидния кораб-вихър е един жив организъм-двигател, бях готов да се съглася и с нея, макар и смътно да си представях механиката на подобно движение. Но както и да се придвижвах, в каквата и среда да живеях, защо тези без съмнение високоорганизирани създания не са пожелали да се разберат с нас?“

Да, точно това ме безпокоеше: защо те не са пожелали да осъществят контакт? Нима за тях сме чак толкова примитивни твари?

„А лунните ратници — припомних си аз. — Нима не ги смятат за примитивни? За туземци, диваци, затънали в суеверия — това са думи на самия кмет, който произхожда от същото племе. А при това не някой друг, а самият кмет ни разказа, че в старинния дворец на вождя върху голяма каменна стена е издълбан календар, на който са нанесени всички слънчеви и лунни затъмнения през изминалите няколко хилядолетия и за хиляда години напред. Че по този календар се изчислява движението на всички планети от Слънчевата система, включително и на Нептун, открит от човечеството едва през миналия век. Че жрецът в навечерието, когато ще долети Лунната дева, търкаля върху дървено блюдо медно кълбо с изображенията на лунните морета, в това число и на онези, от обратната страна на Луната. Че от незапомнени времена гробището им се охранява от каменни идоли с очи и пъпове от магнитно желязо — възможно е тайната на магнита да е била разгадана тук много преди китайците. Кому са интересни техните предания за трудните полети между звездите в крилати съдове, изпълнени с живак и с неизвестен «течен магнит»? Кой ще се заинтересува от това, че те изобщо не боледуват от рак? Кой най-после ще осъществи контакт с тях? С тях, с нашите земни братя, които не са отнесени от галактическите вихри в забравата на вечните звездни снегове? Защо не са ни интересни те?“

В клисурата се промъкваше сумрак.

— Да натиснем педалите, възсядащи колесниците — каза Лерка. — Гледам те, Тимчик, съвсем си капнал. Това не ти е да фабрикуваш по калъп статийки. Но нищо, ей зад онзи завой трябва да преминем реката, после още едно изкачване — и сме до целта. Сутрин оттам да се любиш на клисурата — нищо по-сладостно не можеш да си представиш.

— Всички сладости в света вече други са ги изблизали вместо нас — изръмжа Тимчик.

Стръмнината изкачихме към девет. Вече беше тъмно. Начупихме сухи съчки и запалихме огън. Докато Лерка приготвяше вечерята, ние с Тимчик опънахме тяхната палатка под огромната ела, а своята аз разположих на тридесетина метра по-нататък сред лещака.

Преди да се върна край огъня, все пак си сложих пуловера — в теснината подухвате доста студен вятър. Звездите бяха съвсем близко. Невидима, реката долу търкаляше камъни.

— Е, какво, братя по разум, да полеем с конячец завършека на нашето поклонение на светите места — забръщолеви както винаги с дрезгав глас Андрогин и вече отвинтваше капачката. — До дупката на извънземните ей колко остана — ръка да протегнеш, нали, съкровище? Ако ръката, разбира се, е около триста метра, че и отгоре, хи-хи.

— Напряко оттук разстоянието е три пъти по-малко. Ние сме на десния бряг, а козирката беше отляво. Щом съмне, ще те събудя, сънливецо, и сам ще видиш всичко — отвърна Лерка. Завидях на спокойствието ѝ.

— Докато слънцето изгрее, росата ще ни разяде очите. Чувала ли си такова нещо, богиньо-филологиньо? Аз също не съм бос в пословиците, обожавам народната мъдрост. И ще постъпя мъдро, като си наляя двойна доза от петте звездички. Имате ли възражения? Приема се единодушно. Зверски се уморих днес. Отвикнал съм да се движа със собствените си крака. Друго нещо си е колата!

Той обърна почти цяла чаша, почна припряно да дъвче месото, но и докато преживяше, не спря да бърбори. Думите излизаха изпод чудовищните му мустаци като пяна след бързоходен катер.

— Следващият път, дълбокоуважаеми мосю Таланов, заповядайте при нас със „Сребърния си песец“. Ще караме из планините и ще ловуваме витороги овни. По планини, по долини ходят шуба и кафтан^[1]. Мъжът и жената, колкото и да се карат, накрая все под една черга лягат. Утре ще издялкам тази мъдрост върху скалата. С латински букви.

След около половин час, след третия тост (той пи за прекрасните дами), Тимчик бе направил главата. Макар и да не ни се вярваше, че е чак толкова пиян, та да пълзи до палатката и да нарежда: „Който сутрин е на четири, през деня на два, вечер на три...“

Преди да се вмъкне в палатката, той си обърна главата към нас и каза достатъчно ясно:

— Аз ще заспя, а вие тук се позабавлявайте... хм... с приказки. С полемики, тъй да се каже. Но внимавайте да не пропаднете в пропастта, че ще трябва и двамата да ви спасявам, съученичета...

Само след минута тишината се огласи от Тимчиковото блажено хъркане.

Дълго мълчахме. В огъня изгаряха и се разсипваха на пепел фантастични строежи. Добавих наръч съчки.

— Моля те, не му обръщай внимание. И не му се сърди — най-после проговори Лерка. — Той обича да приказва, да е център на вниманието.

Много неща обича той — потвърдих с леко ехидство.

— Преди всичко ме обича мене. До безумие. Както никой друг не ме е обичал. Никой и никога — натърти на последните думи тя.

— Никой и никога — съгласих се. — Освен това той е човек, който държи на думата си. Той ще изпълни обещанието си, каквото и да му струва това. Благоговея пред онези, които не нарушават обещанията си.

— Аз пък съжалявам тези, които, след като са приели обещанието, без причина изоставят дома си, института, приятелите от детинство и заслепени от ревност, изчезват за цели две години. Така че ни вест, ни кост от тях. А после изведнъж се връщат при любимото си дърво с надеждата, че не е отчупена ни една вейчица — каза Лерка и затвори очи.

— Такива мерзавци няма какво да ги жалиш. Срещнеш ли подобен субект, дори и да не е сам, а в компания на приятели, трябва да му зашлевиш шамар, да се вкопчиш в косите му, да го наругаеш по-соленичко и тозчас да избягаш с попътен камион. Някои епитети е полезно да се извикат вече от кабината на шофьора. Така че да ги чуят в целия окръг.

— Добре, Таланов, да не ровим миналото. Малко ми се е замаяла главата. Хайде да изпием още по тонинко. — Тя показва нокътчето на малкия си пръст. — Нали знаеш, че пия само един-два пъти в годината.

— И аз не съм изменил на този си навик — казах, като натъртих на глагола. Тихо допрыхме чашите си. Лерка заговори по-спокойно:

— Във всичко има съкровен смисъл, дори и в мъката. Ето днес вървах и си мислех. В приказката за двама ни с добър край ти не би видял лунните ратници, а аз — вълшебната летяща градина. Жалко, че си изхвърлил съда с отварата... от онова цвете, за което разказваше...

— Гравейрос.

— Да, с отварата от гравейрос. Въпросът не е във веществените доказателства, Тимчик се подвежда от своята рационалност, да, той е краен рационалист, това му е недостатъкът. Бих искала да пийна от твоето биле, за да видя насън Лунната дева.

Отидох до палатката си, донесох съдинката от печена глина и я поставих на протегнатите ѝ длани.

— Подарявам ти го завинаги, Лунна дева. Макар че и без гравейрос ти вече мина над пропаст.

Тя приближи дланите си до огъня и дълго разглежда подаръка. Извади тапата, близна я, замижа и поклати глава.

И пак замлъкнахме задълго.

— Пропаст... пропаст... — замислена повтори Лерка. — Спомняш ли си онова място в записките, където те ми изглеждат като пратеници от невъобразимо красив свят, но мисълта за съприкосновение е загадъчно страшна и непостижима? Онази нощ в съзнанието ми изплува една, не си спомням къде прочетена, фраза: „Между нас и вас е установена велика пропаст, така че тези, които искат да преминат от тук при вас, не могат, също така и от там не може да се дойде при нас...“ Как възприе червената ми тетрадка? Смяташ ли, че съм си измислила всичко от начало до край? И поради неопитност да не мога да вържа двата края?

Доколкото можах, обясних становището си по въпроса. Струва ми се, че ѝ допадна мисълта, че за тях не съществуват нашите пространствени ограничения.

— По-добре беше, Таланов, ти да си на козирката, а аз — при лунните ратници — неочаквано реши Лерка.

Тя отново измъкна запушалката на съдинката и помириса отварата. В светлината на огъня русите ѝ коси бяха станали медни. Погледна ме втренчено.

— Мирише ми на вечни снегове. Както тогава, на ледника Туюксу...

В осми клас, когато за първи път се бяхме изкачили на Туюксу, помня, че дълго разглеждахме ледения керн — тънък леден стълб, дълъг около четиридесет метра — в подземната лаборатория. Както върху срязания дънер се виждат годишните кръгове, така и върху него пъстрееха годишните знаци — не, не десетки, не стотици, а хиляди белези. Тук-там имаше дървени табелки с налепени листчета, а върху тях на ръка бе написано: Договорът на Олег с гърците... Разгромът на хазарския каганат... Битката на Куликовското поле... Метежни времена... Преходът на Суворов през Алпите... Бородино... Смъртта на Пушкин... Отбраната на Севастопол... Пътешествията на Пржевалски^[2]... Цушимското сражение... Подвигът на Георгий Седов^[3]... Подвигът на Чакалов... Подвигът на Гагарин...

Табелките бяха поставени от куция старец глациолог, който приличаше на влъхва. Последните тридесет години той не бе напускал вечните снегове, рисуваше акварели — виолетово небе, звезди, ледове, ослепителни експлозии на лавини — и дори бе се изхитрил да кара ски.

В самия край на керна ние с Лерка открихме рождената си година. Преди това и през ум не ни минаваше, че времето си оставя нещо в запас: топят се ледовете, стичат се пролетните води, вятърът отнася листенцата на цъфналите липи, умират в земята окапалите листа. Всичко изчезва, за да се появи отново в безкрайния кръговрат. Оказва се, че не всичко. Иззад дървото аз хвърлям по тебе снежна топка, а тя пресича линията между светлината и тъмнината и става част от този керн заедно със замръзналите капки от недопитата чаша на Моцарт. А в твоя албум остава лист от островърхата топола, под която за първи път се целунахме. Заменям всички блага на света за почти забравената юлска дъга, под която те видях да тичаш към мен с букетче маргарити...

— И аз съм ти приготвила нещо — каза Лерка. — Сега ще го взема от раницата.

Това бе черен, усукан, разширяващ се в двата края предмет с размерите на гиричка. Учудваща бе лекотата, почти безтегловността му.

— Не ти ли напомня смерч? — попита Лерка. — Намерих го в раницата на сутринта след... след онзи сел. Нарекох го смерче. И веднага си помислих, че това е подарък от скафандърчетата. Нещо като

сувенир. Никому не съм го показвала, до гуша ми дойде от подигравките на Тимчик. Приеми смерчето като ответен дар, възсядащ колесница.

— Значи цяла зима е лежал ответният дар в раницата? — учудих се аз. — Излиза все пак, че си се научила на дълго търпение. Това е похвално. Представям си колко ти е струвало.

Тя се усмихна:

— Не ми се подигравай, Таланов. Разбира се, че десетки пъти съм го премятала в ръцете си, както маймуната с очилата. И с чук го удрях, и с клещи го пробвах, и дори на газова горелка малко го подържах. На нищо не се поддава. Никакво белегче. Във вода не потъва, огън не го гори.

Въздъгнах престорено.

— Сещам се какво си искала да измъкнеш от него с клещи и чук...

— Как какво? Та нали трябва да има в тази тайна някакъв смисъл, някаква полза, защото тайната... — тук тя се запъна.

— Да има полза — а за какво ни е? — попитах. — Каква е ползата например за жителите на Хирошима от това, че е разгадана тайната на атома? Там и сенките даже се стопиха. А хилядите ослепели зверове и птици, побягнали по-надалеч от термоядрения смерч в пустинята Сахара. За това ми е разказвал очевидец, и то с всичките подробности.

— Млъкни, Таланов, моля те, млъкни — зашепна Лерка.

Но беше ме прихванало.

— Така и от тайната на любовта искат да измъкнат полза. Да я изтръгнат, да я изтръгнат с живо месо! С клещи и чук! На газова горелка! От любовта, на която са подвластни и слънцето, и другите светила, както е казано в „Божествената комедия“...

Тя рухна върху коленете ми и беззвучно зариде.

— Таланов, какво направи ти, Таланов — изстена тя. — Размени ме за колекция от някакви мъртви „Сребристи песци“. Препускаш си с тях по всички краища на света, толкова безсмислено препускаш! А покрай пътя ти пълзят гладни деца! А под колелата ти хрущят костите на живи лисици, на пиленца голишарчета, броните на костенурки! Заради теб ден и нощ заливат с асфалт милата ни Земя, скоро дърветата ще останат само зад стените на разрушените храмове или по

непристъпните стръмнини. Вие помитате всичко живо на пътя си, вие, железни работи, възседнали колесници! А навред — само запустели села! А в реките рибата изчезва! Изроди пък се раждат все повече и повече! Но вие прекалено бързо летите и нищо не виждате! Нищо! Нищо!

— Нищо, нищо, успокой се — погалих я по рамото.

— А ти нищо не разбираш. Дори нашият град, най-красивият в света, тъне в отровна мъгла, от планините се вижда само телевизионната кула, а преди ние с теб от нашата градина се любувахме на жълтите брегове на реката, отстоящи на седемдесет километра от града. Къде са лалетата? Оттеглиха се, изпъзяха нависоко към снеговете. Къде е нашата градина? Когато цъфтеше, се виждаше и от другите планети! Знаеш ли къде е тя сега, тази наша градина? Изсякоха я! А помниш ли какво правихме в нашата градина, когато ти — гордостта на училището, рецитиращ наизуст целия „Евгений Онегин“ — още не беше ни предал, ни мене, ни себе си?! Таланов, и какво все пак правиш ти сега, Таланов?

— Нищо, нищо — само това и повтарях.

... По онова време, когато буйните пролетни пламъци на нашата градина се виждаха от другите планети, понякога целият клас се готвеше за зрелостните изпити всред гъстата й трева. Училището бе наблизно, на четвърт час пеша. В края на април тревата стигаше вече до пояс. По пладне сенките на ябълките се криеха до дънерите им, пчелите увисваха в горещия въздух като в патока и когато момчетата започваха да се събличат по гащета, момичетата дружно се изчервяваха — всички бяха влюбени тайно един в друг. В светлите си обикновени роклички те ни изглеждаха върха на съвършенството.

Обикновено се заседяхме в градината до залез-слънце. Разотивахме се поединично, но всички знаехме, че ако е изчезнала Надя Шахворостова, значи ще забърза към къщи и Вовка Иванов. И наистина — изведнъж той се сещаше, че е обещал на баща си да напълни бъчвата с вода за поливане.

Веднъж така се случи, че ние с Лерка останахме последни да си ходим. Слънцето потъваше зад пламналите в червено речни пясъци. От казашката паланка в покрайнините на града, където в заможни къщи с изписани врати живееха потомците на семиреченските казаци, чак тук,

в подножието на планината, се усещаше мирисът на горящ тор — стопанките приготвяха вечерята. Започнах да събирам тетрадките, когато внезапно чух някъде отгоре гласа на Лерка:

— Погледни какви планини само! Сякаш пълзят след слънцето.

Беше се изкатерила на самия връх на цъфналата кичеста ябълка. Доближих се до ствола и отдолу, стъпил сред тревата, за пръв път я видях цялата. Видях розовите ѝ стъпала с дълги тънки пръстчета, както върху платната на художниците от Възраждането. И ръбчетата на мазолите върху петите, които прозираха в бледокехлибареножълто. И остриите, едва започнали да се заоблят колене. И тази неправдоподобно тясна, ослепително бяла ивица на гашетата там. И ритмичното повдигане и спускане на коремната пазва.

— Слизай веднага, ще се пребиеш — извиках с пресекващ, не знам защо, глас.

Тя стисна роклята между коленете си и замлъкна. Тогава с бясно тупкащо сърце, чупейки клонки, се закатерих нагоре.

С лявата си ръка тя се държеше за ствола, дясната беше протегнала към планините, така че лакътят ѝ бе там, където току-що беше се скрило слънцето, а пръстите ѝ докосваха връх Абай с блесналите вечни снегове.

— Тези каменни великани в снежните си плащове винаги ще гледат към звездите — рече тя. — Дори и земяните да отлетят към други светове, планините все едно ще останат... Но знаеш ли с какво плащат за безсмъртието си?

— Лерка — промълвих отчаян и махнах една тревичка от русите ѝ, чупливи около слепоочията коси.

— Те се разплащат със своята неподвижност, а няма нищо по-печално от неподвижността — въздъхна тя. — Ау, имаш кръв под ключицата! Дай да те излекувам.

Видях как влажно блеснаха зъбите ѝ, как с крайчеца на розовия си език тя напљончи показалеца, чието докосване ме опари. Клончето под крака ѝ изпращя, прекърши се и аз неволно я прегърнах със свободната си ръка през гърба и... внезапно я усетих цялата. Вълна на трепет се плъзна по нея от корема до притиснатите към мене гърди. Целунах раменете ѝ, бенката под ухото, къдриците по слепоочията, потръпващите ноздри.

Нашата ябълка тихо се извиси над звънтящата градина и като току-що сътворена планета, тръпнеща, се понесе сред безсмъртните небеса.

И лунната река заливаше смаляващата се Земя като изпълваше със светлинни пръски пронизания от нея въздух.

И избухваха поривисти ветрове от завихрените вселенски течения.

И от нетърпимия блясък аз не можех да си отворя очите.

— Таланов, какво правиш, Таланов? — само това все питаше и питаше тя.

— Нищо, нищо — все повтарях и повтарях аз.

... Огънят изгасна.

В полунощ в затъntenите Тяншански планини аз лежах на трийсетина крачки от тази, която ме бе целувала в ябълковата градина. Нейният мъж хъркаше, но това вече не я дразнеше толкова, колкото през първите години след сватбата. А тя самата бе се свила на кравайче до хъркащия си преуспяващ мъж и си мислеше за друг човек.

За човека, който бе предал и нея. И ябълковата градина. И полупресъхналата с дивна хубост река. И дома си, изоставен в паланката, където вече не мучат крави, не пеят петли и край павилиончето под стръмнината вече не си припомнят войната инвалидите — добри хора събориха павилиона, техниката изравни земята и инвалидите получиха дългоочаквания си покой.

Дори майка си предаде онзи, когото тя бе целувала. Дори майка си, за която той мислеше, че ще живее вечно. Но сгреши, макар и рядко да му се случва да греши, и в юлската черна жега на гробището, далеч извън града, когато спускаха майка му в земята, той виеше като зверче и се молеше пред мрачните вечни снегове да стане чудо. И не измоли, и пак предаде — сега вече паметта на майка си, предаде я за сребърниците в австралийското състезание, за пластмасовите криле на славата, за колекционирането на необикновени страни, за бурния живот, в който губиш представа за времето, така че предалият всичко и всички дори пред гроба на майка си не коленичеше всяка година.

И ни веднъж, ни един-единствен път не го споходи спасителната мисъл: а закъде бързаш? от какво бягаш? от родните места и могили? от най-светлите гори край лъкатушещите сибирски реки? от древните

свещени градове? Ами ако реките пресъхват и изчезват зверовете, и оредяват горите, и не се чува в селата момински смях единствено само заради тебе? Ти и само ти си отговорен за всичко това. И земята, и небето са мъртви без теб. Ако беше останал тук, до тази, която бе те целувала в ябълковата градина — не би висял над града сивият смог и лалетата щяха да цъфтят до крайните къщи на паланката, и фазаните както по-рано щяха да кацат по покрива на училището, и буйните пролетни пламъци на нашата градина щяха да се виждат от другите планети. Затова, Човече, не позволявай да залиняват ни племето на Лунните, ни племето на Земните ратници!

В полунощ в затъntenите Тяншански планини започнаха едва-едва да просветляват силуетите на върховете, подпиращи небето. Беше поело пътя си шествието на луната. След шестдесет и осмия камък от сливането на потока с Тас Аксу нагоре по клисурата един рис се събуди в дупката си. И веднага усети миризмата на заека, притаил се в коренищата на сребристая ела. И заекът почувствува върху себе си погледа на риса, осветил като лъч и скалата, и коренищата на сребристая ела, скочи и се втурна нагоре по склона, по-близо към хората, които спяха в двете палатки, по-точно спеше само един от тях и така страшно ръмжеше, че дори уплаши риса.

Старата сребристая ела се събуди от мрачния си унес. От корените нагоре към вейките тържествено потегли влагата, привлечана от луната. Елата си спомни как преди петстотин седемдесет и седем луни под нея в палатката живя половин луна мъж с бяла брада. Денем той спеше, а нощем я осветяваше с лъчи, които приятно гъделичкаха дънера и клонките ѝ, и оттогава всеки път, когато над планините се показва Братът на Луната, също като нея кръгъл, но по-малък и червеникав, от Брата идват същите приятни лъчи. Излъчват ги откъм студените пазви на небето сребристите ели, които живеят в планините на Брата на Луната.

А в старата двуетажна къща, дело на гениалния строител Зенков, на четиристотин и осемнадесет метра от многокуполния, приличащ на „Василий Блажени“ храм, също съграден от великия строител Зенков, изгряващата зад планините луна събуди правнучката на Андрей Павлович Зенков, същевременно и племенница на известния академик, който бе прекарал целия си живот в сравняване на спектрограмите на

сребристите ели и на лъчите от други планети. Правнучката на гения бе станала вече и самата тя прабаба, но нямаше намерение да умира, докато не завърши „Историята на семиреченското казачество в песни, легенди и поверия“^[4], която събираше троха по троха в продължение на осемдесет години. Тя беше много горда със своята „История“, а още повече с един от учениците си, онзи, който знаеше наизуст целия „Евгений Онегин“. Та той се бе издигнал и станал световна знаменитост, но въпреки това не беше забравил учителката си по история и досега ѝ бе изпратил картички, сувенири и книги от сто и една страни. Този неин любим ученик беше единственият човек, комуто тя без колебание би предала собственооръчно и осемте тома на „Историята на семиреченското казачество в песни, легенди и поверия“, и тридесет и три хиляди четиридесет и едно картончета с бележки, за да може после спокойно да предаде богу дух. Ала ученикът ѝ вече много години не бе се появявал при нея. Като гледаше през старинния сводест прозорец към приближаващата се от другата страна на връх Абай луна, готова след миг да засияе в цялата си красота над града, племенницата на академика, без сама да знае защо, почувствува увереност, че следващия четвъртък нейният известен в цял свят ученик непременно ще се яви при нея с любимата ѝ орехова торта и с две морски свинчета в клетка от секвоя. И тя реши още същата вечер да боядиса косата си в негова чест, за да не се набиват в очи побелелите кичури над интеллигентното ѝ чело.

А известният ученик на внучката, племенницата и прабабата лежеше в палатката, гледаше просветляващите очертания на върховете, подпиращи небето, и мисли, една от друга по-причудливи, прелитаха и гаснеха пред него, както прелитат и гаснат августовските падащи звезди. Макар че това, което се появи в ума му, за риса, за заека, за сребрищата ела и за Зоя Ивановна да не беше точно мисъл. Това бяха догадки, които граничеха с увереност, при това облечени в релефни картини. Едно време ги наричаха видения, а сега — необясними явления.

„Необяснимите явления съвсем не са чудо — помислих спокойно, по-точно видях. — Тъй като цялата Вселена е едно чудо. Смисълът на нейната безграничност е в това, че няма граница между възможното и невъзможното, границата е прекарана съвсем условно от слабия ни разум и от незапомнени времена ние все я отместваме, като

планомерно повишаваме нивото на възможното. И сега вече е ясно, макар и за малцина, че крайното и условното не могат да се противопоставят на безкрайното и безусловното.“

Сърпът на луната се показва над назъбения връх.

И отново си помислих, видях, че те, антрацитовите пришълци от кристаловидния вихър, дори не са никакви пришълци. А са обикновени звездни странници, състезатели, надбягвачи се със светлината. Напразно им се е обидила Лерка, че пренебрегват контакта. Той изобщо не им е нужен. Не са им нужни нито нашите знания, нито нашата история, нито болките, мъките и радостите ни, нито толкова изстрадания ни опит в съзиждането на доброто. Те са заети с друго — да печелят вселенски състезания, да се борят за жълти или други някакви скафандри на победители. Ю-на-ци! Ю-на-ци!...

В маранята по пладне край разлялата се планинска река на един голям камък бе седнал стар прегърбен креол. Щом ни видя, той замаха към отсрещния бряг — трябва, значи, да се прехвърля отсреща. „Хайде да прекараме стареца — казах на Голосеев. — Все едно ще ни се наложи да пълзим по дъното не по-бързо от раците.“ Взехме стареца. Забоксувахме. Напъваме ли, напъваме напреки на руслото, камъните удрят по стените на „Перун“, зад стъклата — жълта вода. Старецът зарида, започна да прави странни движения с ръцете, а после занарежда с гърлен глас. Не разбирахме нито дума, ала се досетихме, че прави заклинания. Измъкнахме се на брега. Отворихме му вратичката. На белите богове се моли, затънало в суеверия старче. Благодарих ни? Няма защо, чао, ауфвидерзеен, гуд бай, покедова! Какво ни пъхаш в ръцете? Книжка с папирусови листа? За спомен? Благодарим, благодарим за вниманието! „Таланов, време е, времето ни гони, изгубихме нашата минута и половина преднина!“ — намръщи се Голосеев. Добре де, за книжлето благодаря! А за теб вземи модела на нашия суперзнаменит „Перун“. Не, не електронен, те са за по-важни птици. Обикновен, във всеки магазин за играчки лесно може да се намери, там, долу, в тъмнината. Защо ни се кланяш в краката, дядо, дръж още един, да се радват правнуците. Витя, давай газ! Тепърва ще им покажем на разните там „Пеперуди“ и „Везуви“ какво можем! Дай газ! Да не изскочим на завоя! Дръж се! Ох, размина ни се! Ура! На етапа сме втори! Значи още имаме шансове! Стига си ме мачкал! Какво

ме дереш с тая четина? По-добре потърси книжлето на стареца. Как така не можеш да го намериш? Пъхнало ли се е някъде? Изпаднало ли? Чакай, чакай, вчера го прелиствах по пътя. Там имаше спирали, драскулки, някакви щуротии, подобни на лунните фази и още нещо неразбираемо... Какво ли? Да не би да е тайната на гравитацията? И то у кого? У тези, които ходят с гащи от кожи на лама? Извинявай, братле, ама на тая муха няма да се хвана!

— И все пак помисли как ли са качили онзи дялан камък горе в планината, нали си спомняш? Ти дори сам пресмяташе с логаритмичната линейка — излезе около хиляда и петстотин тона...

Няколко дена се сърдим един на друг. Глупаци. Недоносчета. Добре де, какво ли не още ни чака занапред. И вече ще бъдем по-умни. Ура! Спечелихме! Ю-на-ци! Ю-на-ци! Сега ще си починем. Ех, славно профучахме през планините!

Да, славно профучахме... покрай тайната на гравитацията.

Така и скафандърчетата — оправили са си двигателя и дим да ги няма тези с гръм и мълния заслепяващи зора светове.

И блесна в цялото си величие луната. В полунощ в затъntenите Тяншански планини аз се събудих, защото твърдят край на смърчето ми се бе забил в сърцето. В тънкия лунен лъч, който случайно беше пробил през пролуката на палатката, смърчето заблестя със сребриста светлина. Взех го с два пръста и бях поразен — и без това необикновено леко, то сякаш бе станало съвсем безтегловно. Разтворих палатката и се измъкнах навън в лунния поток.

Под лунните лъчи около смърчето се появи сияние, осеяно с разклонени мъглявини, с бавно въртящи се спирали, с двойни и тройни звезди, с роящи се планети. Озовах се сякаш под купола на чужди небеса, смалени до размерите на короната на ябълково дърво. Над мен в замъглената сфера светеха телата на същите като моя смърчета. Те си проправяха път към някаква неизвестна цел. Осени ме идеята да прикрия смърчето с длан. Чуждият купол изгасна. После хванах смърчето с два пръста като корабче, което ще пускам в ручей, протегнах ръка и отворих пръстите си.

То увисна във въздуха. Без да се движи.

Някакви недоловими изменения започнаха да стават в осветените от луната околности. Отначало земята под близките храсти, после хълмовете над клисурата, след това и далечните върхове на планините

започнаха да се избистрят, да просветляват, да стават все по-прозрачни чак до кристална чистота. Заслепен, неволно зажумях, а когато отново отворих очи — цялото земно кълбо бе абсолютно прозирно. През него проблясваха звездите от другата страна на планетата, охраняващи покоя на брата на Полярната звезда — на Южния кръст. Тук, върху нощната страна, като фосфоресциращи медузи трептяха градовете. Между тях като живачни капки се търкаляха светлините на самолетите, на влаковете и на параходите в завоите на реките. Нажеженият до бяло пламък на магмата разпъваше вулканите.

Осветената от Слънцето земна чаша излъчваше небесносиньо водно сияние. Както някога, в позабравените детски видения, аз отново увиснах като чучулига над цъфналата детелина на полето и ясно, с най-малките подробности различавах отвисоко:

*И китовете в океаните,
и змиите сред дюните в пустините,
стрелата, разделила мрак и светлина по хребета на
Карабайо,
почитаните древни градове, заспали в сумрака
на волнораждащи води, мостовете над пропастите
страшни,
житата по полята, отблъснали във вечността
сраженията ужасни,
и космодрумите — седефни венчелистия,
и бентовете с силует на арфа,
лалета цъфнали под степни суховеи,
и влюбените в тъмните алеи,
децата с облаците разговор повели,
и с китовете, с космодрумите, със суховеите и с
пумите,
със лебедите и с драконите, с девойките и с
фараоните.
Обхванах с поглед всичко, Човек което се нарича.*

И в миг възнях аз, чучулигата звънлива,

*пъстроцветието, многогласието и безкрайността
на битието.*

*Но навсякъде, навред и повсеместно,
в бездните океански и в клисурите тесни, в
пустините и в снеговете,
дълбоко под секвоите, палмите, брезите, мъховете и
елите,
зад стоманените черупки на подводните лодки,
под бронята на полярния лед,
притаени, очакваха уречения час
отровни уплътнения
с неправдоподобен
мъртвешкосин цвят.
Такава светлина излъчват само звездните ядра.*

И видението угасна — кълбест облак налетя върху лицето на луната, затисна, погълна нощното светило, лиши го от студеното му очарование.

Внезапно и смерчето загуби сиянието си, почерня и плавно се спусна на земята. Отнесох го в палатката и го прибрах на дъното в раницата. „Гепърва ще летим ние с теб по лунните вълни, вихрено корабче, дар, може би и случаен, от съзерцателите на звездните градини“ — помислих и едва-що бях помислил, като изпитах непреодолимо желание веднага, в същата минута да погледна скалата, където те бяха спрели тогава за миг — дали защото, както смята Лерка, са имали повреда във вечно живия пъстроцветен мотор на вихъра, или просто бяха сбъркали пътя.

Облакът отмина. От лунното вретено пак се посипа прежда върху вечните снегове. След петдесетина крачки най-последно заглъхнаха победните тръби на Тимчиковото хъркане.

И наистина — от другата страна на пролома в скалата зееше голяма дупка.

Внезапно над пролома — от единия склон към другия — едва забележимо затрептя сноп бледорозови лъчи, сякаш бяха включили луминесцентна лампа с невероятна дължина. Веднага си припомних разказа на Лерка за пътеводното трепкащо сияние, което се е опирало

като в клема в оголената скала. Възможно ли е така да се уплътни пространството, че... А защо пък не. Та нали още в началото на века на Световното изложение в Париж публиката е била поразена от голямата куха сфера, която висяла във въздуха. Държана от мощен магнит.

Над края на пропастта се появи нощна птица и бавно се плъзна по трептящия светлинен сноп. По трептящия сноп, чието мъждукане от време на време дори изчезваше.

Вгледах се — и спрях поразен.

Това беше Лерка. Разперила ръце, тя се отдалечаваше от мен по едва забележимия мост. Тя гледаше към Луната и Луната си играеше с разпилените ѝ коси.

... Но не Луната гледаше тя, не, не Луната. Взорът ѝ бе прикован в Млечния път. Там, където от угасващата Кула на старата Вселена към разцъфтяващата Кула на новородената Вселена се приближаваше сянката на Лерка — Звездната дева. И ръцете ѝ бяха разперени над всички пространства и времена.

Над разклоненията на мъглявините, над бавно завъртащите се спирали, двойни и тройни звезди, над роящите се планети.

Над гърчещата се в конвулсии, в мъки раждаща се и загиваща материя.

Над шумоленето на короните в живата плодна градина на вечността.

Над несметните ята от звездни колесници, най-добрите от които — да се надяваме, че те са повече — странствуват и

*времената за тях са без край и предели,
устремени към Всемира е техният полет.
Ниви звездни засяват сеячи умели
с цветовете уханни на вечната пролет.*

Най-лошите са роби на страстта си към самоцелни надбягвания, затрупани са с планини от непотребни награди.

И лети, разперила ръце,

девата лунна в Тяншанските високи планини.
Над пристана последен на Архимед във Сиракуза до
портите Ахейски.

Над Дон с Непрядва, където се сливат.
Над кучето, забравено във нощната тайга,
само поело път далечен към своя дом и топлина.
Над елата сребриста, протегнала вейки
към своята небесна сестра лъчиста.

Над сибирската древна Елцовка, където
сред мъки на бял свят дойдох, за да допиша
„Историята на семиреченското казачество
в песни, легенди и поверия“.

Над пирамиди, небостъргачи и понтони,
над космодруми и термоядрени полигони,
над дворците на търгаши кръвопийци
и над копторите на бедняци.

Над селището в планините на Карабайо,
където пасе детето на „Перун“,
наглеждано от стареещия вожд на Лунните
ратници,
на когото отне единствения внук
повелителката на Лунния огън.

И исках да повикам Тая, Която Бе Ме Целувала в Ябълковата
Градина.

И се страхувах да не уплаша видението, което се отдалечаваше
от мен.

И тръгнах тихо след нея.

[1] Старинна мъжка връхна дългопола дреха — Б.пр. ↑

[2] Николай (1839–1888 г.), руски пътешественик — Б.пр. ↑

[3] Полярен изследовател на Северния полюс (1877–1914 г.) —
Б.пр. ↑

[4] Семиречие — област в Югоизточна Казахска ССР. Древен
център на цивилизация в Средна Азия — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.